

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь – «Магістр»

**на тему: Теоретико-практичні аспекти обліку і аудит нематеріальних активів
аграрного підприємства**

Виконала:

Луценко Ірина Григорівна
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник:

Ткаль Ярміла Сергіївна
доцент кафедри обліку і оподаткування

Рецензент:

Мазіна Наталія Миколаївна
головний бухгалтер Сумського
національного аграрного університету

Суми – 2023

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Обліку і оподаткування

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

Завідувач кафедри

Затверджую:

М.І. Гордієнко

« 08 » листопада

2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Луценко Ірині Григорівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Теоретико-практичні аспекти обліку і аудит нематеріальних активів аграрного підприємства ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» Роменського району Сумської області

2. База практичного дослідження:

ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» Роменського району Сумської області

керівник роботи **Ткаль Ярміла Сергіївна, к. е. н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

12.01.2023 р. № 71-н

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи) 22 грудня 2023 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та

установчі документи, фінансова, статистична, бюджетна та податкова звітність,

законодавчо - нормативні акти з питань обліку і аудиту, монографії, фахові наукові

статті та доповіді на міжнародних науково-практичних конференціях з питань сучасного

стану та вдосконалення обліку, аналізу, аудиту і контролю.

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

дослідити понятійну сутність категорії «нематеріальні активи», як об'єкта обліку;

вивчити законодавчо-нормативну базу та інформаційне забезпечення з теми дослідження;

провести підбір та аналіз наукових літературних джерел з тематики дослідження;

навести організаційно – економічну характеристику досліджуваного підприємства;

розкрити стан організації обліку і аудиту нематеріальних активів підприємства;

визначити особливості методики обліку і аудиту нематеріальних активів у підприємстві;

надати пропозиції щодо вдосконалення обліку і аудиту нематеріальних активів в умовах функціонування досліджуваного підприємства;

сформулювати висновки.

6. Дата видачі завдання

« 08 » листопада 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	листопад 2022 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2022 р. - січень 2023 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2023 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2023 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2023 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2023 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	11-14 грудня 2023 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	14-21 грудня 2023 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедру, деканат	22 грудня 2023 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	22-25 грудня 2023 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	26 грудня 2023 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнем

Ірина Луценко

Керівник роботи

Ярміла Ткаль

Перевірку на автентичність проведено.

Надія БАРАНІК

Кваліфікаційна робота допущена до
захисту

Гарант освітньої програми

Інна НАЗАРЕНКО

Декан факультету економіки і
менеджменту

Маргарита ЛИШЕНКО

АНОТАЦІЯ

Луценко І. Г. Теоретико-практичні аспекти обліку і аудиту нематеріальних активів аграрного підприємства. Кваліфікаційна робота зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування», СНАУ, Суми. 2023 р. Рукопис.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню з'ясуванню основних теоретико-практичних аспектів обліку і аудиту нематеріальних активів аграрного підприємства ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008». Розглянуто нормативне регулювання обліку операцій з нематеріальними активами. Наведено основні теоретико-методичні засади організації обліку з нематеріальними активами. Досліджено організаційно-інформаційне забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрного підприємства. Основним фактором, який робить цю тему актуальною, є постійний розвиток нематеріального середовища, який допомагає створити конкурентоспроможний продукт.

Проведено аналіз наявності та руху нематеріальних активів підприємства. За результатами аналізу здійснене узагальнення та досліджено тенденції удосконалення обліку використання та руху нематеріальних активів підприємства. При дослідженні питань було виявлено, що забезпечення ефективного обліку НМА існує завдяки злагодженій роботі бухгалтерської служби підприємства. Таким чином, з'ясовано, що ефективний облік і аудит нематеріальних активів дозволяють підприємствам оптимізувати ліквідність та управляти активами. Також було розглянуто нормативно-правову базу, зазначено, що нормативні документи поділяються на законодавчі (закони, акти, укази, постанови, що регулюють бухгалтерський облік), також виділяють методологічний рівень (внутрішні стандарти, нормативні акти міністерств) та організаційний рівень (робочі документи підприємств).

Окрема увага приділена проблемам обліку і аудиту нематеріальних активів даного підприємства та рекомендаціям щодо їхнього вирішення, теоретичним підходам до дослідження даної проблематики, шляхам до їх врегулювання. Запропоновано можливі шляхи удосконалення обліку нематеріальних активів на даному підприємстві. Виходячи з цього були запропоновані варіанти полегшення обліку нематеріальних активів шляхом впровадження нових облікових документів, а також створення економічної служби для аналізу діяльності. Також було обґрунтовано пріоритетні напрями забезпечення точності та надійності фінансової звітності, пов'язаної з обліком нематеріальних активів. Виправлення даних недоліків має призвести до позитивної зміни.

Ключові слова: нематеріальні активи, облік, аудит, аналіз, методи, дослідження, бухгалтер.

ABSTRACTS

Lutsenko I. G. Theoretical and practical Aspects of Accounting and Audit of Intangible Assets of the Agricultural enterprise. Master's thesis for a master's degree in specialty 071 "Accounting and Taxation", Sumy National Agrarian University, Sumy. 2023. Manuscript.

The master's thesis is devoted to the study of the main theoretical and practical aspects of accounting and audit of intangible assets of the enterprise LLC "Agrofirma "Dovira 2008". The author examines the regulatory framework for accounting for intangible assets. The basic theoretical and methodological principles of organization of accounting with intangible assets are presented. The organizational and informational support of the audit of intangible assets of an agricultural enterprise is investigated. The main factor that makes this topic relevant is the constant development of the intangible environment, which helps to create a competitive product.

An analysis of the availability and movement of intangible assets of an enterprise is carried out. Based on the results of the analysis, the article generalizes and studies the tendencies of improvement of accounting for the use and movement of intangible assets of an enterprise. In the course of the study, it was found that ensuring effective accounting of intangible assets is possible due to the coordinated work of the accounting department of an enterprise. Thus, it was found that effective accounting and audit of intangible assets allow enterprises to optimize liquidity and manage assets. The author also examines the regulatory framework and notes that regulatory documents are divided into legislative documents (laws, acts, decrees, resolutions regulating accounting), and also distinguish the methodological level (internal standards, ministerial regulations) and the organizational level (working documents of enterprises).

Particular attention is paid to the problems of accounting and auditing of intangible assets of a given enterprise and recommendations for their solution, theoretical approaches to the study of this issue, and ways to resolve them. Possible ways to improve the accounting of intangible assets at this enterprise are suggested. Based on this, the author suggests options for facilitating the accounting of intangible assets by introducing new accounting documents, as well as creating an economic service for analyzing activities. Priority areas for ensuring the accuracy and reliability of financial reporting related to intangible assets were also substantiated. Correction of these shortcomings should lead to a positive change.

Keywords: intangible assets, accounting, audit, analysis, methods, research, accountant.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ І АУДИТ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ	10
1.1 Нормативне регулювання обліку операцій з нематеріальними активами	10
1.2 Теоретико-методичні засади організації обліку з нематеріальними активами	13
1.3 Організаційно-інформаційне забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрного підприємства	19
РОЗДІЛ 2 ОБЛІК НАЯВНОСТІ ТА РУХУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	25
2.1 Організаційно-економічна характеристика аграрного підприємства	25
2.2 Організація обліку наявності та руху нематеріальних активів на підприємстві	43
2.3 Аналіз та удосконалення обліку використання та руху нематеріальних активів аграрного підприємства	48
РОЗДІЛ 3 ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	53
3.1 Методика аудиту нематеріальних активів аграрного підприємства	53
3.2 Практичні аспекти аудиту нематеріальних активів підприємства	58
3.3 Удосконалення методики аудиту за операціями з нематеріальними активами	62
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Тема бухгалтерського та податкового обліку в організаціях та аудит нематеріальних активів надзвичайно важлива та актуальна для підприємств різних напрямків діяльності, а особливо для аграрних. Адже саме розвиненість нематеріальної (інтелектуальної) складової активів підприємства говорить про прогресивність, здатність проведення регулярного аналізу більшості потреб споживачів задля виходу вперед підприємства за конкурентами серед контрагентів аграрного сектору. Це єдині активи підприємства, які не мають видимої (відчутної) форми. Використовуючи їх, бізнес може отримати великі економічні вигоди, або, навпаки, збанкрутувати чи піддати себе іншим ризикам.

Детальний розгляд питань та можливість висловлення на практиці пропозиції та положення є важливим внеском у як найшвидшим посиленням сучасних методів управління в економіку підприємств.

У роботі проаналізовано наукові праці українських науковців, які працювали та працюють в галузі обліку і аудиту нематеріальних активів, розглянуто їх види та класифікацію, досліджено методи ідентифікації та оцінки. Особливу увагу буде приділено нюансам обліку і аудиту нематеріальних активів в АПК та зроблені припущення щодо висновків, пропозицій щодо їх удосконалення.

Були розглянуті роботи вчених, та питання пов'язаної з управлінням нематеріальними активами. Деякі можливі питання та теми, які можуть бути корисними в цьому контексті, і які вже були враховані в дослідженнях фахівців таких як: Бегун С.І., Бельдій А.М., Буднік І.В., Бутнік-Сіверський О., Гавриловський О., Гамова О.В., Грибовська Ю., Дядюн О.О., Єремян О.М., Задерака Н.М., Ітерман Г.А., Ковальов А.І., Кожушко О.В., Козенкова В.Д., Лепетан І.М., Линенко А.В., Лисенко А.М., Маринович І., Мачулянська Д.С., Мельник К.С., Нагорна І.В., Овсюк Н. В., Притуляк Н.М., Рзаєва Т.Г., Соловей Н. В., Федорова І.В., Фірсова С.М., Ясишена В.В. та багато інших, які займаються

дослідженням та розвитком в Україні обліково-аналітичних основ підприємства в умовах економічних змін. Їх підхід до існуючих методів аналізу нематеріальних активів, та запровадження його вдосконалення на основі задіяної на практиці ключових аспектів нематеріальних активів в діяльності контрагента (впровадження нового методу аналізу).

У сфері обліку та управління нематеріальними активами дослідження в інституційних умовах викликали неабиякий інтерес у вітчизняних та зарубіжних науковців. Дослідження у цих напрямках дозволили розширити розуміння впливу інституціонального оточення на бухгалтерську практику, включаючи управління та облік нематеріальних активів.

Мета дослідження. Метою даної кваліфікаційної роботи є розгорнутий аналіз згідно законодавчих, а також практичних аспектів обліку і аудиту нематеріальних активів на прикладі аграрного підприємства ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008». Для досягнення мети були пріоритетні наступні питання:

- виокремити всі загальні особливості обліку і аудиту нематеріальних активів на прикладі аграрного підприємства;
- проаналізувати практику використання впровадження обліку і аудиту нематеріальних активів в аграрному секторі;
- підсумувати усі нюанси вдосконалення обліку і аудиту нематеріальних активів на прикладі аграрного підприємства.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й розв'язання завдань у роботі використовувалися наступні наукові методи: порівняльний підхід до оцінки економічних явищ, аналізу наукової літератури за темою дослідження, аналізу та синтезу, графічний, систематизація, логічний підхід, узагальнення.

Об'єктом дослідження є теоретико-практичні аспекти організації облікового процесу і аудит нематеріальних активів ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» Роменського району Сумської області.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та науково-практичні аспекти організації облікового процесу і аудит нематеріальних активів ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008».

Інформаційна база дослідження: наукові статті та науково-методичні матеріали з теми дослідження, фінансова звітність та офіційні дані з сайту організації облікового процесу ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008».

Наукова новизна дослідження полягає у вдосконаленні теоретико-практичних аспектів організації облікового процесу і аудиту нематеріальних активів ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008».

Практичне значення одержаних результатів має теоретичне та практичне значення, оскільки вони допоможуть удосконалити організацію бухгалтерського обліку і аудиту на підприємстві ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008». Запропоновані рекомендації можуть бути використані при подальшому обліковому процесі ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008».

Апробація результатів дослідження. Основні результати наукових досліджень були обговорені на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: II Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації» (м. Суми, 16 листопада 2023 року), II Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу». (м. Кам'янець-Подільський, 1 лютого 2023 року).

Публікації. Результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях. Основні результати дослідження публікувались у двох наукових працях автора, в тому числі 2 тези доповіді.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 77 сторінок, робота містить 23 таблиці, 4 рисунки. Список використаних джерел – 40 джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ І АУДИТ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

1.1 Нормативне регулювання обліку операцій з нематеріальними активами

Нематеріальні активи – це активи контрагента, які не мають фізичної (відчутної) форми. Ці активи згідно нормативних документів вважаються довгостроковими активами, які накопичуються впродовж певного часу. Хоча нематеріальні активи не мають фізичного вигляду, вони є дуже цінними для власника та мати вирішальне значення для його довгострокової вигоди.

Взагалі мета бухгалтерського обліку нематеріальних активів є надання достовірної інформації для прийняття рішень керівниками підприємств, інвесторами та кредиторами. Щоб інформація була корисною, вона повинна завжди відповідати двом основним якісним характеристикам: актуальність та достовірність [18].

Бухгалтерський звіт про стан нематеріальних активів є основним, якщо вона може вплинути на прийняття рішень її користувачами, і є правдиво представленою, коли вона відображає те, що вона повинна представляти. А метою бухгалтерського контролю нематеріальних активів є створення системи такого обліку.

У кожній країні облік нематеріальних активів завжди керується законодавством. В Україні також розроблено декілька нормативно-правових документів, які регламентують та вдосконалюють облік нематеріальних активів.

Зробивши загальні кроки, та виділивши основні стратегії аналізу системи бухгалтерського контролю нематеріальних активів, можна виділити кілька рівнів (рис. 1.1).

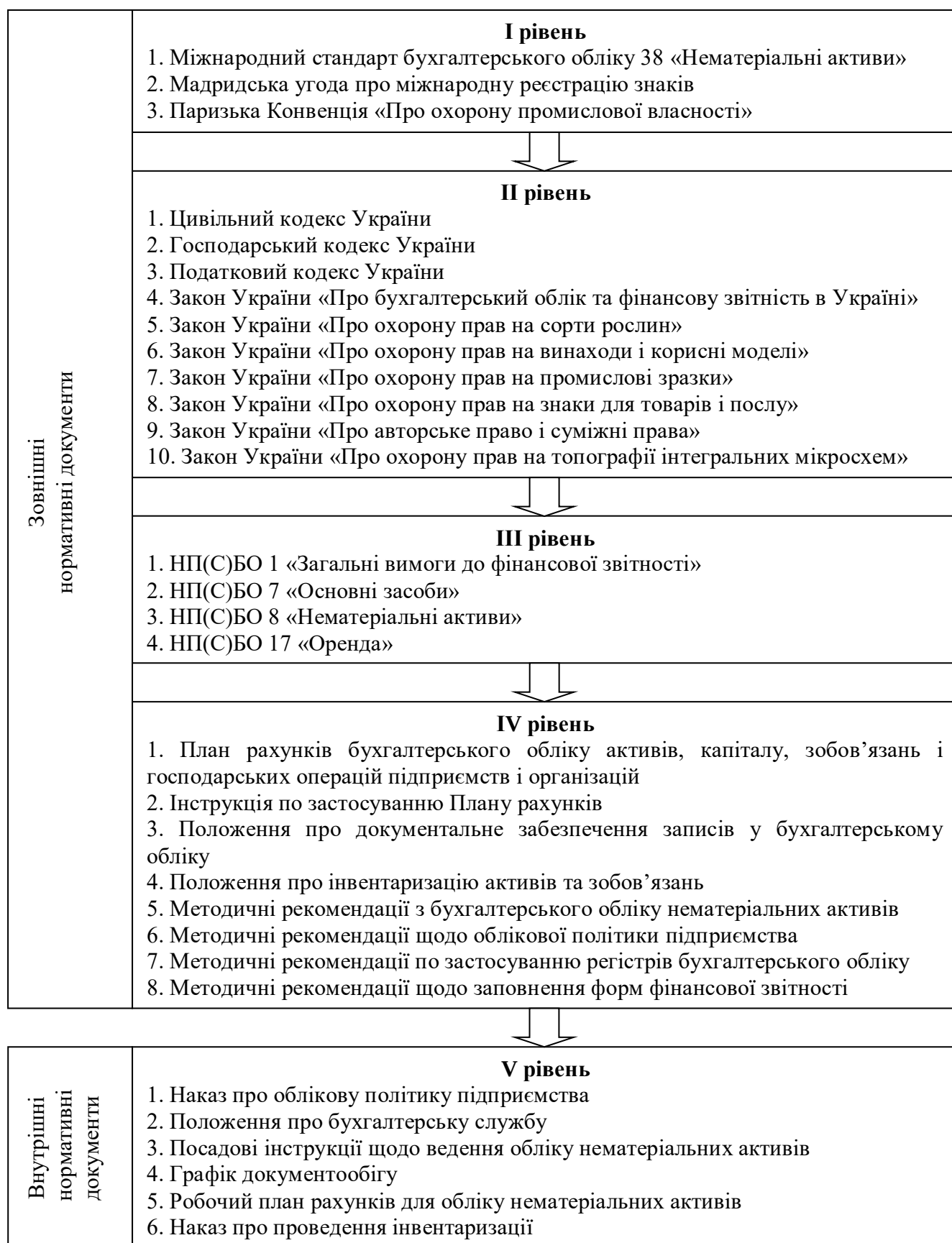

Рисунок 1.1 – Нормативне регулювання облікового процесу операцій з нематеріальними активами

Джерело: узагальнено автором на основі джерела [2].

У процесі спрямованості як політичної та і економічної частини України до Європейського Союзу все частіше потребують впровадження міжнародних стандартів на більшості підприємств країни, та виводить контрагентів обліку на більш високій рівень. Основним міжнародним документом з обліку нематеріальних активів є М(с)БО 38 «Нематеріальні активи». Цьому стандарту є припис обліку нематеріальних активів, які не використовуються конкретно в іншому М(с)БО. Стандарт вимагає, щоб підприємство визнавало нематеріальний актив тоді і лише тоді, коли виконуються певні критерії. Визначення, які були прийняті в цьому стандарті розгорнуто відображають як оцінювати балансову вартість нематеріальних активів, та як взагалі проходить певні етапи розкриття інформації про НМА [3].

Положення М(с)БО 38 застосовується до всіх нематеріальних активів, крім [3]:

- фінансових активів;
- активів з розвідки та оцінки;
- витрат на розробку та видобуток корисних копалин, нафти, природного газу та ресурсів як природних так і штучно-природних;
- нематеріальних активів, що виникають із укладених договорів страхування між контрагентами (юридичними особами, та особами публічного права).

На другому (національному) рівні регулювання велика увага приділяється ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», який встановлює єдині правила обліку для всіх операцій та підприємств України, а також визначає правила збирання, реєстрації та опису пов'язаних операцій [4]. Господарський Кодекс регламентує взаємовідносини, що виникають між суб'єктами господарювання в процесі здійснення їх господарсько-фінансової діяльності щодо обміну нематеріальними активами [5]. Податковий Кодекс регулює сферу оподаткування нематеріальних активів, та доводить прописані норми всіх видів податків та правила їх сплати [6].

Основним документом, що визначає порядок обліку НМА є НП(с)БО 8 «Нематеріальні активи». Документ регламентує та взагалі запроваджує систему формування і обліку нематеріальних активів, та визначення їх витрат на підприємстві та відображення даних в фінансовій звітності, надає аудитору дані щодо нормативно-правових системних процесів які здійснюються при виконанні господарських операцій, пов'язаних із нематеріальними активами [7]. Крім того, НП(с)БО 8 встановлює методологічні основні принципи розвитку в бухгалтерському обліку даних щодо нематеріальних активів та перенесення їх в розгорнутому виді у фінансову звітності (місячну, квартальну, річну).

Особливо можливим є приділити увагу 4 рівню нормативного регулювання – державного, то він націлений на регулювання порядку відображення та переліку рахунків для ведення бухгалтерського обліку нематеріальних активів з використанням методу подвійного запису [8-9].

Отже, як бачимо, в Україні розроблено величезну кількість нормативних актів, які на законодавчому рівні регламентують порядок обліку нематеріальних активів та їх відображення у звітності організації. Взагалі кожен із нормативних актів частково або повністю визначає порядок створення нематеріальних активів та відображення цих операцій у фінансовій звітності. Отже водночас оцінка українських, внутрішніх стандартів визначена за міжнародними, є вагомою причиною.

1.2. Теоретико-методичні засади організації обліку з нематеріальними активами

Нематеріальний актив – це актив, який не має фізичної форми. Він довгостроковий актив, вартість якого збільшується рік у рік [10]. Взагалі використовуючи деякі приклади можливо зробити припущення, що нематеріальні активи взагалі включають як інтелектуальну власність, пізнаваність та репутацію бренду, відносини та ділову репутацію.

Розглядаючи та аналізуючи праці різних вчених, бачимо, що визначення нематеріальних активів відрізняються хоч і подібні з визначенням у М(с)БО 38 та НП(с)БО 8 (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Тракткування категорії «нематеріальні активи»

Дослідник	Нематеріальні активи – це:
Пиріжок С.Є., Мельник Е.Г.	Актив, який не має фізичної форми.
Єремян О.М.	Актив, який не є фізичним за своєю природою, наприклад патент, торгова марка, товарний знак або авторське право.
Гавриловський О., Стащенко Ю.	Активи з точки зору бухгалтерського обліку, які можуть бути ідентифіковані – це, насамперед, майнові права інтелектуальної власності.
Соловей Н.В., Деркач О.С., Тітаренко А.Д.	Актив, що не має речової форми, може бути ідентифікований, утримується підприємством протягом періоду більше одного року або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік та використовується в фінансово-господарській діяльності підприємства.
Овсюк Н., Лесько М.	Немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований і утримується підприємством більше одного року або операційного циклу, використовується у фінансово-господарській діяльності підприємства з ціллю одержання вигід від його використання у майбутньому.
Ясишина О.	Будь-який актив, який не має фізичної форми, але при цьому має цінність для власника.
Ріжко А.А., Карпенко В.С., Карпенко Є.А.	Актив (ресурс), який підприємством контролюється за результатами минулих подій, і використання якого, як очікується, приведе у майбутньому до надходження економічних вигід, а також який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований підприємством та утримується ним з метою, щоб використовувати його більше одного року для здійснення фінансово-господарської діяльності.

Джерело: узагальнено автором на основі джерел.

Проаналізувавши всі визначення, та проведений аналіз припускаємо припущення, що кожен з авторів виділяє важливу, на його думку, сторону нематеріальних активів. Однак, одного визначення все-таки не має. Так, взагалі ми можемо говорити, що нематеріальні активи - це активи, які не мають фізичної (відчутної) форми, але ідентифіковані фірмою, вимагають певних витрат, приносять цінність та підвищують прибуток в майбутньому.

Нематеріальні активи зазвичай належать (є власністю) підприємствам. Вони можуть включати пізнаваність бренду, ділову репутацію та інтелектуальну власність, таку як патенти, товарні знаки та авторські права. Взагалі, якщо

правильно визначити то нематеріальні активи потребують розподілу на дві категорії [11]:

1. Безстрокові: цей тип нематеріальних активів осідає на статтях балансу у власника доти, доки він продовжує свою діяльність, наприклад, такі як торгова марка.

2. Строкові: цей тип обмежений часом. Юридична угода про роботу відповідно до патенту іншої компанії без планів продовження угоди вважається власним (власною розробкою) нематеріальним активом.

У бухгалтерському обліку виділяють деякі найпоширеніші типи нематеріальних активів, зокрема це бренди, ділову репутацію та інтелектуальну власність.

Ще один важливий аспект - бренд - це те, що відрізняє один бізнес від іншого. Взагалі тут може бути логотип, символ або назва бренду. Компанії зазвичай використовують маркетинг, методи дизайну та рекламу для створення своїх брендів. Це дозволяє споживачам легко ідентифікувати конкретну компанію. Торгівельні марки (які законодавчо зареєстровані) дуже важливі, тому що вони сприяють підвищенню цінності компанії та допомагають зберігати лояльність клієнтів. Деякі споживачі можуть ігнорувати ціноутворення і платити більше за продукт однієї компанії з міркувань лояльності, зокрема якщо ціна вибраного продукту вища за аналогічний продукт, який своєчасно був запропонований конкурентом.

Взагалі придбання компаній, та процес злиття компаній відображає структуру спільних нематеріальних активів, пов'язані з цією угодою, та вважаються гудвілом. Коли компанія набуває чи приєднує інший бізнес, інші суми, що перевищують справедливу вартість чистих активів об'єкта, є її гудвілом. Якщо сума перевищує балансову вартість, це призводить до позитивного гудвілу. Все, що нижче за балансову вартість, є негативним гудвілом.

Отже, відокремленою формою інтелектуальної власності є форма нематеріальної власності, яка охороняється законом. Однозначно, можливо запевнити що воно означає, те що нематеріальний актив не може бути

використаний іншими компаніями чи особами без дозволу справедливого власника. Зокрема розширені типи існуючих прав інтелектуальної власності включають також авторські права, цифрові активи, патенти, торгові марки (зареєстровані) і важливий аспект такий як комерційна таємниця.

Відповідно до М(с)БО 38, організація визнає нематеріальний актив, придбаний або створений самостійно (за собівартістю), якщо існує ймовірність того, що майбутні економічні вигоди, що належать до активу, надійдуть до компанії та вартість активу може бути надійно оцінена [3]. Взагалі якщо нематеріальний об'єкт цьому не відповідає, то витрати на цей об'єкт визнаються витратами в момент їх виникнення.

Отже, для цілей бухгалтерського обліку контрагенти можуть оцінити свої нематеріальні активи трьома способами:

1. Ринковий підхід: оцінка ґрунтується на очікуваній вартості, що базується на відносному аналізі.

2. Прибутковий підхід: використання цього методу передбачається, коли їхні нематеріальні активи мають грошовий потік. Деякі з основних методів доходу включають метод безоплатної оплати, який оцінює виплати роялті, які можна отримати від використання майна або запобігає втраті доходу.

3. Витратний підхід: цей метод ґрунтується на ідеї заміщення і не враховує будь-які майбутні вигоди в залежності від часу чи суми.

Створені компанією нематеріальні активи не відображаються на балансі і не мають балансової вартості. З цієї причини при покупці компанії ціна покупки часто перевищує балансову вартість активів. Компанія-покупець відображає сплачену винагороду як нематеріальний актив у своєму балансі.

Взагалі все частіше нематеріальні активи відображаються на балансі організації як довгострокові активи. Усі витрати пов'язані з цим та на основі цін закупівлі або встановлення разом із графіками амортизації. Отже деякі нематеріальні активи, зокрема такі як гудвіл, взагалі не відображаються на балансі контрагента. Розумне пояснення цьому є те, що їх вартість не може бути розподілена в часі.

Однак, велику цінність, незважаючи на те, що нематеріальні активи неможливо побачити або утримувати, вони все таки становлять для своїх власників. За для визначення того, що об'єкт відповідає визначенню нематеріального активу, організація та підприємство, власник повинен визначити, чи відповідає взагалі вони критеріям для визнання. Проте, взагалі нематеріальний актив можна визнати, лише якщо існує вірогідність 100% того, що очікувані майбутні економічні вигоди (наприклад, дохід від продажу товарів або послуг), пов'язані з активом, будуть надані компанії, а вартість активу можна чітко оцінити.

Облік нематеріальних активів здійснюється з використанням рахунку 12 «Нематеріальні активи», що має свої субрахунки (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Субрахунки рахунку 12 «Нематеріальні активи»

Субрахунки рахунку 12 «Нематеріальні активи»	
121 «Права користування природними ресурсами»	Облік наявності об'єктів права користування ресурсами природного середовища. До них належать: права користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище.
122 «Права користування майном»	Облік наявності прав користування майном (право користування земельною ділянкою, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо).
123 «Права на комерційні позначення»	Облік наявності прав на комерційні позначення (права на торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування тощо).
124 «Права на об'єкти промислової власності»	Облік наявності прав на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, комерційні таємниці, у тому числі ноу-хау).
125 «Авторське право та суміжні з ним права»	Облік наявності авторського права та суміжних з ним прав (право на літературні, художні, музичні твори, комп'ютерні програми, компіляції даних (бази даних), виконання, фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення тощо).
127 «Інші нематеріальні активи»	Ведеться облік інших нематеріальних активів, якими володіє підприємство (права на здійснення діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо).

Джерело: узагальнено автором на основі джерела [9].

Взагалі критерії первісного визнання нематеріальних активів згідно з НП(с)БО 8 відносно прості. Якщо актив був придбаний, він буде спочатку визнаний за первісною вартістю. Нематеріальні активи, створені всередині

компанії, неможливо капіталізувати. Причина того, що нематеріальні активи, створені в компанії, зачасу не можуть бути капіталізовані, це полягає в тому, що важко встановити справедливу вигоду від активу або навіть встановити конкретні витрати, які можна віднести до таких статей, як торгові марки [7].

Взагалі фактично існує єдиний внутрішній нематеріальний актив, який може бути власним капіталом. Його ще відносять як витрати на розробку, тоді коли підприємства використовують ресурси для запровадження нових продуктових матеріалів або створюють нові методи (розробки), формули виробництва. Разом з тим, рахунок 12 «Нематеріальні активи» кореспондує з іншими рахунками (рис. 1.2).

ЗА ДЕБЕТОМ	ЗА КРЕДИТОМ
13 «Знос (амортизація) необоротних активів»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»
14 «Довгострокові фінансові інвестиції»	41 «Капітал у дооцінках»
15 «Капітальні інвестиції»	42 «Додатковий капітал»
18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»	18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи»
37 «Розрахунки з різними дебіторами»	28 «Товари»
40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	85 «Інші затрати»
41 «Капітал у дооцінках»	94 «Інші витрати операційної діяльності»
42 «Додатковий капітал»	97 «Інші витрати»
46 «Неоплачений капітал»	
48 «Цільове фінансування і цільові надходження»	
53 «Довгострокові зобов'язання з оренди»	

Рисунок 1.2 – Кореспондуючі рахунки до рахунку 12 «Нематеріальні активи»

Джерело: узагальнено автором на основі джерела [9].

Щоб уникнути поширених помилок існує думка, що вартість навчання відшкодовується. Хоча вони можуть принести майбутні вигоди бізнесу, ці витрати не відокремлюються від бізнесу, і компанія не має на них жодних юридичних або договірних прав. Отже пояснити можливо тільки тим, що працівники мають право керуватись законодавством, звільнитися з компанії в

будь-який час відповідно отже до терміну попередження, тому компанія не спроможна і не має взагалі права перешкоджати отримати ці економічні вигоди. Крім того, вважається категорично заборонено ідентифікувати продукцію виробництва нашої країни.

Вважаємо розумним проводити впровадження та деталізувати облік аналітичні рахунки. Взагалі то підприємства, використовують субрахунки з Інструкції № 141, однак взагалі то вони можуть і використати як власну класифікацію субрахунків чи зовсім брати класифікацію з програмного забезпечення бухгалтерського обліку. Так, відповідно до цього, при обліку нематеріальних активів, можуть використовуватись рахунки третього порядку.

Отже, НМА є важливим об'єктом бухгалтерського обліку з власною структурою зі своїми якостями, та ступеню впливу на кінцевий результат господарської діяльності. Враховуючи проведені дослідження, можна зробити висновок, що нематеріальні активи в процесі бухгалтерського обліку розумно буде розглядати детально, розглядаючи всі існуючі варіанти їх формування та використання. Так, розумне управління НМА є ключовим фактором, який значно впливає на фінансовий стан підприємства. Взагалі достовірною вважається така система управління нематеріальними активами підприємства, яка дає взагалі реалізувати які поставлені перед ним для цілі та завдання, сприяє ефективному виконанню всіх засобів в українській економіці.

1.3 Організаційно-інформаційне забезпечення аудиту нематеріальних активів аграрного підприємства

Зокрема аудит є важливою частиною системи бухгалтерського обліку і генерального управління у будь-якій організації. Цей процес допомагає забезпечити довіру сторін, зацікавлених у фінансовій звітності підприємства, і гарантує, що інформація, яку надає підприємство, є достовірною та надійною. Також аудит допомагає забезпечити достовірність та точність фінансової інформації, що важливо для прийняття управлінських рішень та дотримання

вимог законодавства. Кожен бізнес має систему регулювання, і багато бізнес-організацій входять до переліку організацій, для яких зовнішній контроль є обов'язковим згідно з чинним законодавством.

Аналізуючи розглянуті джерела, видно, що аудит підприємства - це процес незалежної оцінки діяльності підприємства чи організації сторонами, які не є частиною внутрішнього управління бізнесом. Насправді, організації можуть впроваджувати внутрішній контроль, але аудитори, які проводять аудит, мають за завдання надати незалежний погляд на цей контроль і виявити будь-які можливі проблеми чи недоліки в системі внутрішнього контролю.

Отже проведені перевірки в комерційних організаціях, як правило, проводяться щорічно вибраною керівництвом аудиторською фірмою. Взагалі то на практиці аудитор, який перевіряє нематеріальні активи, повинна бути одна і та ж особа, яка також перевіряє обчислення амортизації, та відображення її в балансі на звітну дату. Йому не потрібно буде двічі розбиратися в процесі, це заощадить час і збільшить шанс виявити істотне відхилення. Треба бути твердо впевним що аудит нематеріальних активів має запобігти фінансовим помилкам, визначити можливості в потрібний час і вивести власний продукт на ринок в потрібний час. Перш ніж аудитори ухвалюють рішення про те, які процедури виконувати, необхідно спочатку визначити ризики, пов'язані з аудитом нематеріальних активів:

1. Ризик суттєвого викривлення: ризик високий, оскільки для визначення вартості нематеріальних активів потрібно багато суджень. Приклади включають неправильну капіталізацію витрат, таких як витрати на дослідження, неправильну оцінку терміну корисного використання та норми амортизації, а також упередженість керівництва щодо знецінення активів, оскільки це може знизити прибуток.

2. Ризик контролю: існує багато ризиків для контролю нематеріальних активів. Серед них брак знань і досвіду серед тих, хто визначає справедливу вартість нематеріальних активів, відсутність контролю за процесами, що використовуються для визначення справедливої вартості нематеріальних активів,

відсутність розподілу відповідальності між тими, хто несе відповідальність компанії. купують і ті, хто купує.

3. Ризик не виявлення: технічно є ризик того, що аудитор не зможе виявити суттєві спотворення у звітних сумах нематеріальних активів.

Однозначно, термін аудиторський ризик це той ризик для нематеріальних активів, який зазвичай, є високий, оскільки це одна із складних областей. Професіоналізм та знання аудитора мають бути достатні, щоб перевірити, що у балансі нематеріальних активів, можуть бути проведені всі дії для охоплення та перевірки відповідних припущень аудиту. Вдосконаленість і якість висновків яка застосовуються до нематеріальних активів, є така:

- повнота: усі операції з НМА протягом звітного періоду були належним чином відображені у фінансовій звітності;
- права та обов'язки: підприємство має нематеріальні активи та має права на них на звітну дату;
- оцінка: вартість капіталізації та відшкодування нематеріальних активів порівняно з їхньою вартістю оцінена належним чином;
- наявність: нематеріальний актив, відображений у балансі, фактично існує на звітну дату;
- подання та розкриття інформації: залишок нематеріальних активів правильно представлений у балансі як необоротні активи, а у примітках до фінансової звітності було зроблено адекватні розкриття інформації про облікову політику, значні купівлі та вибуття.

Завжди нематеріальні активи не є обов'язковими активами для кожної компанії. Невеликій компанії немає сенсу володіти нематеріальними активами. Вони не дуже часто розроблятимуть програмне забезпечення задля власних потреб власними силами. Крім того, взагалі не всі компанії володіють зареєстрованим товарним знаком. Взагалі на основі цього висновку аудитор може виявити незвичайні нематеріальні активи та досконально перевірити елементи з високим ризиком.

Взагалі то аудиторські перевірки та заходи які використовуються для проведення перевірки нематеріальних активів не можуть включати перевірку засобів контролю (ревізії), та перевірку фактичної їх наявності.

Насправді, контроль за НМА та ОЗ може мати деякі спільні аспекти, адже обидва види активів є значущими для фінансового стану підприємства. Один із специфічних принципів є те, що включають в аналіз додавання та вибуття нематеріальних активів, розподіл зобов'язань, політику зменшення корисності та облікову політику амортизації:

1. Перевірка прибуття та вибуття нематеріальних активів проводиться для того, щоб певно переконатися, що кожне прибуття та вибуття обробляється, перевіряється, санкціонується та затверджується різними особами (поділ обов'язків) в організації відповідно до повноважень, зазначених у політиці організації.

2. Взагалі особа, яка встановлює балансову цінність нематеріальних активів в організації, повинна відрізнятися від особи, яка відповідальною за купівлю-продаж товарів. Це зменшить ймовірність упередженості, що може призвести до підвищення балансу активів.

3. Політика знецінення. Звернена на те, що наявність такого контролю дозволяє підприємству правильно та своєчасно кодифікувати активи, які необхідно знецінити. Без цього можливо взагалі прийти до завищення активів, особливо у разі спаду виробничої діяльності контрагента.

4. Політика амортизації. Цей контроль застосовується для того, щоб керівництво слідкувало за правильним проведенням амортизації та розподіл відповідного нематеріального активу в залежності від зазначеного терміну використання, згідно облікової політики, яка затверджена в організації.

Взагалі є правило, негласне, для всіх керівників, що раптове збільшення нематеріальних активів може бути взагалі показником шахрайства, або помилок при складанні звітності. Іноді контрагентом можливе допущення незначних помилок щодо класифікації активів. Але компанії беруть за правило з початку зареєструвати власно створені нематеріальні активи, які відповідатимуть вимогам.

Існують випадки коли аудит фактичної наявності нематеріальних активів включає аналітичні дії, які передбачають розгляд наявності будь-яких істотних змін у діяльності організації та детальний контроль нематеріальних активів. Розглянуто приклад який може бути приєднання, придбання або злиття компаній. Фактично це дозволить аудитору передбачити наявність залишку нематеріальних активів, і якщо очікування не виправдаються, взагалі потрібно проводити більш ретельне розслідування, або повторну перевірку, з іншими спеціалістами.

Витрати на амортизацію відображатимуться у звіті про фінансові результати та перевірятимуться окремо. Аудитори можуть проводити загальну перевірку в розділі витрат на амортизацію, якщо існують будь-які викривлення.

Те саме стосується й утилізації. Слід взяти до уваги, чи є якісь вибуття будь-якого напрямку бізнесу, особливо того, до якого прикріплений гудвіл. Така зміна є ознакою того, що нематеріальні активи слід класифікувати як активи, призначені для продажу, або списати.

Для перевірки деталей нематеріальних активів процедури аудиту будуються на основі тверджень (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Приклад та опис аудиту деталей нематеріальних активів

Перевірка	Приклад аудиторської процедури
Повнота	Аналіз витрат на розробку, понесених організацією, щоб переконатися, що всі прийнятні витрати були належно капіталізовані на онові відповідного стандарту бухгалтерського обліку.
Права та обов'язки	Перевірка договорів купівлі-продажу нематеріальних активів щодо того, що організація є законним власником цих активів.
Оцінка	Перевірка строків корисного використання та норми амортизації зразків нематеріальних активів, щоб переконатися у їх прийнятності та відповідності обліковій політиці підприємства. Перерахунок оцінки знецінення, зроблений керівництвом, щоб переконатися у її обґрунтованості та відповідності прийнятим стандартам бухгалтерського обліку.
Наявність	Перевірка оригіналів підтверджуючих документів, таких як юридична документація на товарний знак, ліцензія або патент, щоб переконатися у наявності в балансі на звітну дату.
Подання та розкриття інформації	Перевірка фінансової звітності, підготовленої організацією, та визначення того, чи була інформація про нематеріальні активи розкрита достатньою мірою відповідно до затосованого стандарту бухгалтерського обліку.

Джерело: узагальнено автором на основі джерела [19].

Бухгалтерський облік розраховано на те, що взагалі нематеріальні активи можна списувати, але правильно потрібно визначити, чи відображаються вони на рівні вибуття з обліку. Для цього зазвичай перевіряються всі існуючі показники.

Професіоналізм контролера свідчить про те як він уважно оглядає наявність ознак пошкодження. Дуже ретельна перевірка може і не виявити зменшення корисності нематеріальних активів, таких як гудвіл. Завжди керуючись принципами законності аудитор повинні враховувати майбутні економічні вигоди, які контрагент може отримати від впровадження цього активу. Якщо навпаки таких вигід немає, це може свідчити про знецінення нематеріальних активів.

Таким чином, завжди доцільним є твердження щодо існування та оцінки потребуючих в аудиті нематеріальних активів. Однак, після перевірки аудитор завжди складає достовірний висновок про стан фінансової звітності та відповідність стандартам бухгалтерського обліку.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК НАЯВНОСТІ ТА РУХУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1 Організаційно-економічна характеристика аграрного підприємства

Підприємство ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» створено 2008 року, згідно наказу Міністерства сільського господарства. Підприємство розташовано в Сумській обл. Роменського р-ну. За час своєї діяльності підприємство не змінювало юридичної адреси. Підприємство не входить до жодного об'єднання підприємств і не має відокремлених підрозділів і дочірніх підприємств. Ключові дані про підприємство, його структуру можна побачити в паспорті ТОВ «Агрофірма «Довіра-2008» (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Паспорт ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008»

Повне найменування юридичної особи	Товариство з обмеженою відповідальністю «Агрофірма «Довіра-2008»
Організаційно-правова форма	Приватне підприємство
Місцезнаходження	Україна, Сумська обл., Роменський район, село Коровинці, вул. Київська
Галузь	Сільське господарство
Види діяльності за КВЕД	01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід
Розмір статутного капіталу	1 200 000,00 грн

Джерело: розроблено автором на основі даних підприємства

ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» – сільськогосподарське підприємство, основна сфера – розведення худоби, тваринництво. Основним видом діяльності підприємства є 01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід. Крім того, підприємство виконує і інші види діяльності.

Взагалі, метою контрагента є отримання прибутку шляхом здійснення підприємницької діяльності від здійснення основної та інших видів фінансово-господарської діяльності відповідно до вимог закону України та Господарського

договору. Основні функції контролю за господарською діяльністю підприємства виконують управлінський персонал, підрозділи підприємства, які водночас вступають між собою в економічні, організаційні, соціальні, психологічні та інші відносини. Постійна взаємодія та організаційний зв'язок між підрозділами та працівниками апарату управління підприємством визначає його організаційну структуру.

Є за правило, що керівник підприємства самостійно представляє інтереси підприємства в податкових органах, органах місцевого та регіонального самоврядування та інших організаціях, без довіреності на іншу особу. Згідно облікової політики керівник бере безпосередню участь у створенні організаційної структури, тобто: визначає керівників розподілу структур, а також вирішує питання в межах і підрозділах відповідно до правовстановлюючих документів та реєстрації бізнесу.

Основними посадовими обов'язками директора є: організація та здійснення управлінської, та маркетингової діяльності, здійснювати контроль за фінансово-господарськими операціями, та представляти інтереси фірми в органах влади, суді, сприяти розвитку підприємства.

Справедливо високі показники діяльності підприємства – це важлива частина результату діяльності управління бізнесом які дозволяють проаналізувати, та впливати на його ефективність. Оцінка може проводитися різними методами і залежить від конкретних цілей та потреб підприємства. Актуальні фінансово-господарські показники діяльності аграрного підприємства є основним критерієм для визначення його результативності, прибутковості і можливостей подальшого розвитку.

Склад та структура землекористування ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» наведені в таблиці 2.2.

Склад та структура землекористування ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» свідчить про достатню забезпеченість земельними ресурсами. Основну частину земельних угідь підприємства займають посівні площі – 100 %, у 2020 році - 80,5

%. У динаміці площа сільськогосподарських угідь збільшується на 164,62 гектарів, що спричинено обробкою сіножатних ділянок під посівну площу.

Таблиця 2.2 – Склад та структура землекористування ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008»

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відх. +,- 2022 р. від 2020 р., га
	Площа, га	Питома вага, %	Площа, га	Питома вага, %	Площа, га	Питома вага, %	
Усього сільськогосподарських угідь	2456,38	100	2287,31	100	2621,00	100	+164,62
сіножаті	478,27	19,5	-	-	-	-	-478,27

Джерело: розроблено автором на основі даних підприємства

Для ефективного використання земельних ресурсів підприємство обробляє їх та використовує як посівні площі під вирощування сільськогосподарських культур (табл. 2.3.).

Таблиця 2.3 – Посівні площі сільськогосподарських угідь у розрізі культур ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008»

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відх. +,- 2022 р. від 2020 р., га
Посівні площі сільськогосподарських культур, га	2456,38	2287,31	2621,00	+164,62
Посівні площі під культури зернові та зернобобові, га	2286,88	995,28	2621,00	+334,12
Кукурудза, га	2286,88	995,28	2621,00	+334,12
Посівні площі під культури технічні, га	-	1292,03	-	0
Соя, га	-	1292,03	-	0
Посівні площі під культури кормові, га	169,50	-	-	-169,50
Кукурудза кормова, га	139,50	-	-	-139,50
Трави багаторічні, га	30,00	-	-	-30,00

Джерело: розроблено автором на основних даних підприємства

У розрізі зернових культур, підприємство ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» зосереджується в основному на вирощуванні кукурудзи та сої. У динаміці посівні площі кукурудзи зросли фактично на 334,12 га., що свідчить про прибутковість

виращування даного виду зернових. Натомість, підприємство знизило обсяги виращування сої та кормової кукурудзи, що негативно впливає на асортимент продукції.

Для оцінки стану активів ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» та джерела його формування використаємо балансовий аналіз та вертикальний аналіз активів у вигляді відносних показників. Виявити тенденції змін та оцінити, як підприємство розвивається упродовж часом є основною метою. Горизонтальний аналіз і вертикальний аналіз є двома різними методами фінансового аналізу, і кожен з них використовується для виявлення різних аспектів фінансового стану підприємства, та допомагає виявити тенденції, отже і користь вертикального аналізу є тому, що він дозволяє поглянути на структуру фінансів підприємства (табл. 2.4.).

Таблиця 2.4 – Горизонтальний та вертикальний аналіз активів

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відх. +, - 2022р. від 2020 р.,
	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	
1	2	3	4	5	6	7	8
Нематеріальні активи	1436	1,65	1496	0,83	1303	0,43	-133
Незавершені капітальні інвестиції	19	0,02	15	0,01	26	0,01	+7
Основні засоби	11809	13,58	13103	7,26	12216	4,00	+407
Довгострокові біологічні активи	6749	7,76	7724	4,28	8642	2,83	+1893
Усього	20013	23,01	22338	12,38	22187	7,26	+2174
Запаси	33392	38,39	61986	34,35	106741	34,93	+73349
Поточні біологічні активи	6190	7,12	5973	3,31	7014	2,30	+824
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи,	13515	15,54	76476	42,38	50470	16,52	+36955
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	657	0,76	254	0,14	9611	3,14	+8954
З бюджетом	1098	1,26	2426	1,34	8749	2,86	+7651
Інша поточна дебіторська заборгованість	12056	13,86	10841	6,01	52802	17,28	+40746

Продовження таблиці 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8
Гроші та їх еквіваленти	24	0,03	82	0,05	47846	15,66	+47822
Витрати майбутніх періодів	27	0,03	30	0,02	23	0,01	-4
Інші оборотні активи	17	0,02	53	0,03	157	0,05	+140
Усього	66976	76,99	22338	12,38	283413	92,74	+216437
Усього активів	86989	100	180459	100	305600	100	+218611

Джерело: розроблено автором на основі додатку А-В

Обов'язково слід зазначити, що загальна кількість активів у динаміці зросла на 218 611 тис. грн., що свідчить про результативність фінансової стабільності на підприємстві [6]. Загальна частка активів ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» припадає на оборотні активи підприємства – 92,74%. Та відображає те, що діяльність підприємства вимагає постійного поповнення запасів, та швидкої конвертації товарів у виручку. Що стосується структури оборотних активів найбільший обсяг припадає на запаси, це може вказувати на те, що підприємство утримує значні кількості товарів, або матеріалів для виробництва, які готові до продажу. Запаси можуть включати товари, залишки продукції або сировину та складають – 34,93%, від іншої поточної дебіторської заборгованості – 17,28%, гроші та їх еквіваленти складають 15,66%.

Сумарна кількість активів у динаміці зросла на 218611 тис. грн., що свідчить про покращення фінансової стабільності на підприємстві. Основна частка активів ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» припадає на оборотні активи підприємства – 92,74%. Це свідчить про те, що діяльність підприємства вимагає постійного оновлення запасів та швидкої конвертації товарів у виручку.

Як видно з динаміки, загальна кількість нематеріальних активів зменшилась на 133 тис. грн. Нематеріальні активи підприємства становлять 0,43% від суми всіх активів.

У динаміці кількість необоротних активів зростає на 2174 тис. грн., коли цей показник свідчить про зростання, та розширення виробництва та оптимізацію технічного забезпечення, основних засобів.

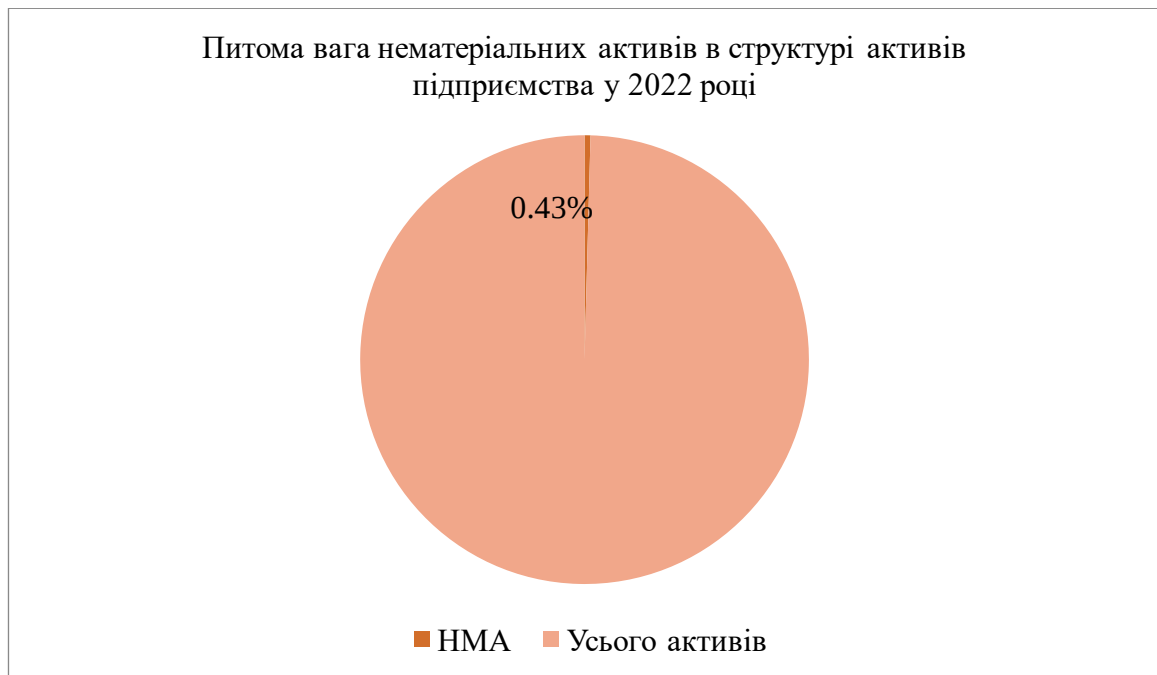

Рисунок 2.1 – Питома вага нематеріальних активів у структурі активів підприємства у 2022 році

Джерело: створено автором на основі джерела таблиці 2.4

Важливо врахувати те, що балансова вартість є не тільки обліковою а й окремою собівартістю запасів, яку підприємство нарахувало відповідно до своєї облікової політик, та стандартів фінансової звітності. Так, балансова вартість запасів розраховується на основі кількох складових, включаючи вартість закупівлі товарів, робіт (послуг) або сировини, а також додаткові витрати, пов'язані з їхнім обробленням, зберіганням та управлінням запасами (табл. 2.5.).

Показником запасу є те, що до складу ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» входять товари та продукція, які зберігаються на господарських складах з метою подальшого використання у господарській діяльності та виробництві, реалізації або наданні робіт (послуг). важлива частина активів товариства. Якщо загальні частки товариства демонструють позитивну динаміку, то це свідчить про збільшення часток у 2022 році порівняно з 2020 роком та на 74 173,0 тис. грн.

Основна доля активу припадає на готову продукцію – 58,15%, та незавершене виробництво – 24,66% від загальної кількості запасів.

Таблиця 2.5 – Аналіз балансової вартості запасів підприємства

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відх. +, - 2022 р. від 2020 р., тис. грн.
Сировина і матеріали, тис. грн.	114,0	148,0	403,0	+289,0
Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби, тис. грн.	-	-	-	-
Паливо, тис. грн.	93,0	132,0	1108,0	+1015,0
Тара і тарні матеріали, тис. грн.	68,0	279,0	2941,0	+2873,0
Будівельні матеріали, тис. грн.	315,0	278,0	386,0	+71,0
Запасні частини, тис. грн.	683,0	442,0	924,0	+241,0
Матеріали сільськогосподарського призначення, тис. грн.	4140,0	3517,0	6708,0	+2568,0
Поточні біологічні активи, тис. грн.	6190,0	5973,0	7014,0	+824,0
Малоцінні та швидкозношувані предмети, тис. грн.	52,0	79,0	67,0	+15,0
Незавершене виробництво, тис. грн.	7598,0	19303,0	28059,0	+20461,0
Готова продукція, тис. грн.	20329,0	37808,0	66145,0	+45816,0
Товари, тис. грн.	-	-	-	-
Разом, тис. грн.	39582,0	67959,0	113755,0	+74173,0

Джерело: розроблено автором на основі додатку Е

Взагалі, основним показником є дебіторська заборгованість – це сума грошових зобов'язань, які повинні сплатити контрагенти, або покупці підприємства, за товари, роботи (послуги), які вони вже отримали, але ще не розрахувались за них. Аналіз, та управління торговою дебіторською заборгованістю важливий аспект фінансового управління ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008». Для ліквідності та стабільності підприємства, важливо постійно отримувати кошти від клієнтів за отримані товари, роботи (послуги) і зменшувати строк кредитування. У разі невдалого управління дебіторською заборгованістю (за товари, роботи, послуги), можливо за короткий термін отримати негативні ризики в вигляді збитку, та фінансової неприбутковості підприємства. Уникнення подібних ризиків, потрібно підприємство яке слідкує за

своєчасним погашенням дебіторської заборгованості, та проведення заходів для того щоб її уникати (табл. 2.6.).

Таблиця 2.6 – Аналіз дебіторської заборгованості підприємства

Показники	Балансова вартість, тис. грн.		
	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Всього дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги:	13515,0	7476,0	50470,0
із затримкою платежу до 12 місяців	13515,0	7476,0	50470,0
Інша поточна дебіторська заборгованість:	12056,0	10841,0	52802,2
із затримкою платежу до 12 місяців	12056,0	10841,0	52802,2

Джерело: розроблено автором на основі додатку А-В

Управління дебіторською заборгованістю (за товари, роботи, послуги) ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» досить ефективне. У підприємства відсутня довгострокова дебіторська заборгованість із затримкою платежу понад 10-12 місяців. Це визначено тим, що дебітори підприємства своєчасно виконують свої договірні зобов'язання і розраховуються не накопичують боргу протягом довшого періоду, що сприяє подальшому покращенню ліквідності, та фінансової стійкості підприємства.

Для оцінки пасивів ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» використаємо горизонтальний і вертикальний аналіз пасиву (табл. 2.7).

Сумарна кількість зобов'язань ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» у динаміці зросла на 218611 тис. грн., що є підсумком збільшення власного капіталу на 131482 тис. грн. та збільшення поточних зобов'язань і забезпечень на 87261 тис. грн. Таким чином підприємство не має потреби залучати зовнішніх інвесторів, але збільшення поточних зобов'язань може збільшити ризик фінансового навантаження і обов'язкових платежів. Підприємство має ефективне управління своїми зобов'язаннями та є платоспроможним.

Однозначно, придбані або створені активи (НМА) відображаються балансі підприємства за їх первісною вартістю. Первісна вартість складається з ряду показників, встановлених відповідно до прийнятих стандартів бухгалтерського обліку.

Таблиця 2.7 – Горизонтальний та вертикальний аналіз пасиву

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відх. +, - 2022 р. від 2020 р., тис. грн.
	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	Вартість, тис. грн.	Питома вага, %	
Зареєстрований (пайовий) капітал	1200	1,38	1200	0,66	1200	0,39	0
Резервний капітал	300	0,34	300	0,17	300	0,10	0
Нерозподілений прибуток	34404	39,55	117578	65,15	165886	54,28	+131482
Власний капітал	35904	41,27	119078	65,99	167386	54,77	+131482
Довгострокові кредити банків	132	0,15	93	0,05	-	-	-132
Довгострокові зобов'язання	132	0,15	93	0,05	-	-	-132
Короткострокові кредити банків	-	-	327	0,18	20000	6,54	+20000
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	13073	15,03	21166	11,73	38675	12,66	+25602
Розрахунками з бюджетом	16	0,02	12	0,01	26	0,01	+10
Розрахунками з оплати праці	-	-	(33)	0,02	517	0,17	+517
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	-	-	8204	4,55	66628	21,80	+66628
Інші поточні зобов'язання	37863	43,53	31612	17,52	12267	4,01	-25596
Поточні зобов'язання	50953	58,57	61288	33,96	138214	45,23	+87261
Усього пасивів	86989	100,00	180459	100	305600	100	+218611

Джерело: розроблено автором на основі додатку А-В

Справедлива ціна придбання – це сума грошей або аналогічних предметів, використаних для придбання нематеріального активу.

Несплачені прямі податки – це включає непрямі податки, такі як податки, які не сплачуються контрагентами а є частиною першої ціни.

Інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням і доведенням майна до придатного для використання стану – це можуть бути різні витрати, такі як витрати на доставку, установку, тестування та інші витрати, пов'язані з передачею нематеріальних активів державі. , підходить для використання в бізнесі.

Важливо, щоб після відображення в балансі нематеріальні активи оцінювалися відповідно до обраного підприємством методу оцінки (наприклад, амортизація для довгострокових нематеріальних активів).

Якщо враховуючи надані показники припустимо зробити висновок, що підприємство практично завжди правильно контролює свої зобов'язання, та є платоспроможним. Взагалі, коефіцієнт ліквідності підприємства за 2022 рік складає 2,05 що показує про спроможність контрагента погашати короткострокові зобов'язання.

Завжди основні економічні показники діяльності підприємства - це ключові показники, які використовуються аналізу його фінансової продуктивності, ефективності та стабільності. Взагалі то показники допомагають аналізувати, та оцінювати фінансово-господарський стан підприємства, його здатність до отримання прибутків, ведення господарської діяльності, яка відповідає встановленим цілям, та бажаному кінцевому результату. Аналіз основних економічних показників діяльності ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» наведено в таблиці 2.8.

Фактично проаналізувавши фінансові результати, можна зробити висновок, що сума чистого доходу підприємства зменшилась на 28480 тис. грн. Причиною цього стало збільшення собівартості продукції на 14337 тис. грн. Сума валового прибутку в тренді зменшилася на 14143 тис. грн.

Фінансові результати від операційної діяльності зменшилися на 8939 тис. грн. Натомість зросла динаміка інших фінансових доходів на 15827 тис. грн. та зменшилися фінансові витрати на 2635 тис. грн. Головне, що тенденції показників реальних фінансових результатів ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» зростають на 16

023 тис. грн., що є показником ефективності господарської діяльності підприємства.

Допустимо враховувати при аналізі фінансово-господарської діяльності що потрібно та важливо відзначити головне, що показники ліквідності бізнесу свідчать про його здатність виконувати поточні фінансові зобов'язання та погашати короткострокові зобов'язання за рахунок власних активів, якщо це необхідно.

Таблиця 2.8 – Основні економічні показники діяльності підприємства

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відх. +, - 2022 р. від 2020 р., тис. грн.
Чистий дохід від реалізації продукції	160660	240724	132180	-28480
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	(102201)	(129619)	(87864)	+14337
Валовий прибуток, тис. грн.	58459	111105	44316	-14143
Інші операційні доходи, тис. грн.	1903	1040	7982	+6079
Адміністративні витрати, тис. грн.	(5128)	(5501)	(4913)	-215
Витрати на збут, тис. грн.	(10270)	(10363)	(11087)	+817
Інші операційні витрати, тис. грн.	(1616)	(12595)	(1889)	+273
Фінансовий результат від операційної діяльності (прибуток), тис. грн.	43348	83686	34409	-8939
Дохід від участі в капіталі, тис. грн.	-	-	-	-
Інші фінансові доходи, тис. грн.	32	37	15859	+15827
Інші доходи, тис. грн.	1335	316	-	-1335
Фінансові витрати, тис. грн.	(4595)	(753)	(1960)	-2635
Втрати від участі в капіталі, тис. грн.	-	-	-	-
Інші витрати, тис. грн.	(7835)	(112)	-	-7835
Чистий фінансовий результат, тис. грн.	32285	83174	48308	+16023

Джерело: розроблено автором на основі додатку А-В

Показники ліквідності важливі для оцінки фінансового стану підприємства, його здатності підтримувати фінансову стійкість. Основні показники ліквідності ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» наведені в таблиці 2.9.

Аналізуючи розрахунок показників ліквідності підприємства показали, що контрагент може швидко погасити свою короткострокову заборгованість. Це може свідчити, взагалі про те як коефіцієнти абсолютної ліквідності, покриття та швидкої ліквідності, які взагалі відповідають нормативним значенням та вирости

у динаміці на 0.1695, 0.74 та 0.69 відповідно. Однак, важливо також врахувати галузеві особливості та проаналізувавши динаміку показників ліквідності ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» у 2022 році в порівнянні з 2020 бачимо, що вони високі, це позитивний сигнал, який свідчить про ефективне управління, яке відображене у фінансовому стані контрагента.

Таблиця 2.9 – Показники ліквідності підприємства

Показники	Нормативне значення	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відх. +, - 2022 р. від 2020 р. , тис. грн.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0	0,0005	0,001	0,17	+0,1695
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	>1	1,31	2,58	2,05	+0,74
Коефіцієнт швидкої ліквідності	знаходиться в межах 0,5–1	0,54	1,47	1,23	+0,69
Робочий капітал (розмір власних оборотних засобів), тис. грн	-	66976	158121	283413	+216437
Частка оборотних засобів в активах, %	-	76,99	87,62	92,74	+15,75

Джерело: розроблено автором на основі додатку А-В

Важливо вірно оцінити ліквідність підприємства, яка розраховується з аналізу структури активів та в порівнянні до існуючих пасивів компанії, з метою розрахунку її спроможності виконувати грошові зобов'язання та оплачувати своєчасно короткострокові витрати. Так, визначення проведення аналізу фінансового стану підприємства є важливим етапом для визначення наявності фінансових ризиків та ступеня фінансової стабільності. Ключові пункти аналізу фінансового стану взагалі виявляють потенційні проблеми та надати важливу інформацію для прийняття управлінських рішень. Балансова вартість і ліквідності активів та пасивів ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» (табл. 2.10.) та відповідність нормативним показникам.

Важливо врахувати якщо показники ліквідності балансу підприємства відповідають нормативам, у тому числі баланс оборотних активів і короткострокових зобов'язань, це може свідчити про те, що підприємство може

мати проблеми з явним управлінням оборотним капіталом. Це значить, що партнер має достатньо заощаджень, щоб оплатити свої короткострокові зобов'язання, навіть якщо це термінова потреба в готівці. Така ситуація свідчить про хороше управління оборотними активами та пасивами компанії. Але якщо буде неналежне управління запасами, це, як правило, відобразиться на тому факті, що вони можуть залишатися на складі довше, ніж необхідно, що може вплинути на ліквідність.

Таблиця 2.10 – Оцінка ліквідності балансу підприємства

Групи активів та пасивів	2020 рік	2021 рік	2022 рік
А 1 – найбільш ліквідні активи;	24	82	47846
А 2 – активи, що швидко реалізуються;	27326	89997	69358
А3 – активи, що повільно реалізуються;	39626	68042	166209
А 4 – активи, що важко реалізуються;	20013	22338	22187
Усього активів	86989	180459	305600
П 1 – термінові пасиви;	17	-21	644
П 2 – короткострокові пасиви;	50936	61309	137570
П 3 – довгострокові пасиви;	132	93	-
П 4 – постійні пасиви.	35904	119078	167386
Усього пасивів	86989	180459	305600

Джерело: розроблено автором на основі додатку А-В

Для зображення цілісного висновку про фінансовий стан підприємства обов'язково потрібно проаналізувати його майновий стан. Аналіз майнового стану ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» використовує коефіцієнти зносу, оновлення та вибуття основних засобів (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Показники майнового стану підприємства

Показники	Нормативне значення	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відх. +, - 2022 р. від 2020 р., тис. грн.
Коефіцієнт зносу основних засобів	>0,1	0,14	0,14	0,13	-0,01
Коефіцієнт оновлення основних засобів	>0,1 прямує до збільшення	0,87	0,83	0,92	+0,05

Коефіцієнт вибуття основних засобів	<0,1 прямує до зменшення	0,01	0,001	0	-0,01
-------------------------------------	--------------------------	------	-------	---	-------

Джерело: розроблено автором на основі додатку А-В

Проаналізувавши вищенаведені показники, можна побачити, що вони знаходяться в межах норми. Це свідчить про те, що компанія нараховує амортизацію нерухомого майна своєчасно, згідно встановлених нормативів. Цей порядок показує фактичну оплату його нематеріальних активів. Це необхідно для точного відображення фінансових операцій у режимі реального часу для забезпечення точності фінансових звітів. Для розрахунку платоспроможності, та фінансової стійкості підприємства використано коефіцієнт платоспроможності, фінансування та коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Показники платоспроможності (фінансової стабільності) підприємства

Показники	Нормативне значення	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відх. +, - 2022 р. від 2020 р., тис. грн.
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	Прямує до збільшення	0,41	0,66	0,55	+0,14
Коефіцієнт фінансування	Прямує до зменшення, <1	1,43	0,52	0,83	-0,6
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	Прямує до збільшення, >0,1	0,24	0,61	0,51	+0,27

Джерело: розроблено автором на основі додатку А-В

Аналіз показників платоспроможності ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» показує, що дане підприємство може своєчасно виконувати свої довгострокові зобов'язання. Про це свідчать коефіцієнти платоспроможності, фінансування та забезпеченості власними оборотними засобами, які відповідають нормативним значенням.

Динаміка показників платоспроможності та забезпеченості власними оборотними засобами 2022 року в порівнянні з 2020 показує їх збільшення

(зростання), що свідчить про покращення фінансового стану підприємства, натомість, показник фінансування прямує до зменшення, що свідчить про зменшення частки тих джерел фінансування, які підприємство може використовувати у своїй діяльності тривалий час.

Показники фінансово-грошових активів підприємства вказують на те, наскільки ефективно підприємство використовує власні ресурси для оптимізації витрат для отримання прибутку та збільшення обороту активів. Системи автоматизованого контролю за запасами можуть допомогти вчасно виявляти та управляти запасами. Так активи підприємства охоплюють в себе всі процеси обороту активів, раціонального використання запасів, участі робочого капіталу, та інші ключових показників операційної діяльності контрагента. Так, коефіцієнт оборотності активів (ROA) є показником, який може бути використаний для оцінки як прибутковості, так і активності підприємства. Цей коефіцієнт показує, яку частину прибутку створює підприємство з усіх своїх активів, а також погашення платежів, дебіторську заборгованість, строк платежів, строк доходу, коефіцієнт реалізації матеріальних запасів, коефіцієнт реалізації нерухомості, продаж. коефіцієнт статутного капіталу (табл. 2.13).

Низький рівень ділової активності ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008», проблеми з кредиторською та дебіторською заборгованістю та з термінами їх погашення можуть вказувати на ряд фінансових труднощів та можливих проблем у функціонуванні підприємства. Можна розглянути кожен аспект окремо. Впровадження ефективних заходів зможе допомогти покращити фінансову стабільність та ефективність підприємства. Важливо також провести детальний аналіз фінансового стану, виявити кореневі причини проблем та розробити стратегії для їх вирішення.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості перевищує коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, це свідчить про інтенсивне використання кредитних коштів.

Аналіз коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості відображає, те, що підприємство має недостатній вплив на дебіторів, щодо виконання їх своїх

договірних зобов'язань, та своєчасного погашення заборгованості. В результаті виникає потреба щодо залучення додаткових фінансових інвестицій (кредиту).

Таблиця 2.13 – Показники ділової активності підприємства ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008»

Показники	Нормативне значення	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відх. +, - 2022 р. від 2020 р., тис. грн.
Коефіцієнт оборотності активів, разів на рік	Прямує до збільшення	1,85	1,33	0,43	-1,41
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Прямує до збільшення; <1,5	12,27	8,20	1,25	-11,02
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Прямує до збільшення; >4,8	5,88	2,67	1,09	-4,79
Термін погашення кредиторської заборгованості, дні	Прямує до зменшення; <75	30	45	292	+262
Термін погашення дебіторської заборгованості, дні	Прямує до зменшення; <75 днів	62	137	334	+272
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Прямує до збільшення; >4,8	5,88	2,67	1,09	-4,79
Термін погашення кредиторської заборгованості, дні	Прямує до зменшення; <75	30	45	292	+262
Термін погашення дебіторської заборгованості, дні	Прямує до зменшення; <75 днів	62	137	334	+272
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів, разів на рік	3–6	3,06	2,09	0,82	-2,24
Коефіцієнт оборотності основних засобів	Прямує до збільшення, >0,1	0,24	0,61	0,51	+0,28
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Прямує до збільшення, >0,1	4,47	2,02	0,79	-3,69

Джерело: розроблено автором на основі додатку А-В

Проаналізувавши показники дебіторської заборгованості у 2022 році коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості нижчий на 3,71 за мінімальне значення для сільськогосподарських підприємств (4,8). У динаміці даний показник зменшується, у 2022 році в порівнянні з 2020 роком коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшився на 4,79 од., що свідчить про зменшення оборотів її погашення. Такі зміни спричинені збільшенням

дебіторської заборгованості підприємства та зменшення показника чистого доходу від реалізації продукції.

Всі вибрані коефіцієнти оборотності кредиторської заборгованості показали, що підприємство має недостатнє фінансове забезпечення щоб своєчасно погашати кредиторську заборгованість, тоді як даний показник у 2022 році нижчий на 0,25 за мінімальне значення для аграрних підприємств (1,5). У динаміці даний показник показує зменшення, у 2022 році в порівнянні з 2020 роком коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості зменшився на 11,02 од., що свідчить про зменшення її оборотів в одному році. Такі зміни спричинені збільшенням кредиторської заборгованості підприємства, та зменшення показника чистого доходу від реалізації продукції.

Недостатня узгодженість з дебіторами щодо своєчасного погашення заборгованості може вказувати на ряд проблем у фінансовому управлінні та відносинах з клієнтами. Деякі можливі причини цього можуть включати. Проте виникає потреба у залученні додаткових фінансових коштів. Показник терміну погашення дебіторської заборгованості у 2022 році вищий на 259 днів за мінімальне значення для аграрних підприємств (75). У динаміці даний показник відображає збільшення, у 2022 році в порівнянні з 2020 роком термін погашення дебіторської заборгованості збільшився на 272 дні, що свідчить про зменшення швидкості її погашення. Такі зміни спричинені зменшенням коефіцієнту оборотності дебіторської заборгованості.

Недостатнє фінансове забезпечення для вчасного погашення кредиторської заборгованості може вказувати на труднощі у грошовому потоці підприємства та проблеми з ліквідністю. Деякі можливі причини цього можуть включати:

- неефективне управління грошовим потоком;
- низька рентабельність;
- неефективність управління запасами;

Завищені рівні запасів можуть призводити до зайвих витрат та зменшення грошового потоку, що ускладнює вчасну сплату кредиторам. Якщо компанія має

велику кількість короткострокових боргів, наприклад, короткострокових кредитів, це може призвести до нестачі коштів для своєчасного погашення.

Показник погашення кредиторської заборгованості у 2022 році вищий на 217 днів за мінімальне значення для аграрних підприємств (75). У динаміці даний показник відображає збільшення, у 2022 році в порівнянні з 2020 роком строк погашення кредиторської заборгованості збільшився на 262 дні, про це свідчить зменшення термінів розрахунку. Ці зміни спричинені зменшенням коефіцієнту оборотності кредиторської заборгованості.

Основні показники рентабельності визначають, наскільки прибутковою є діяльність підприємства, та яку частину прибутку воно отримує від своїх фінансово-господарських операцій. Ці показники важливі для оцінки фінансової продуктивності та придатності бізнесу для інвесторів, кредиторів та власників (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Показники рентабельності ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008»

Показники	Нормативне значення	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відх. +, - 2022 р. від 2020 р., тис. грн
Рентабельність активів, %	Прямує до збільшення; >14%	37	46	16	-21
Рентабельність власного капіталу, %	Прямує до збільшення >20	90	70	29	-61
Рентабельність діяльності, %	Прямує до збільшення	32	64	55	+23

Джерело: розроблено автором на основі додатку А-В

Аналіз показників рентабельності ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» показав, що підприємство фактично є рентабельним. Аналіз розрахунків рівня рентабельності діяльності підприємства показали, що воно ефективно використовує власні активи та оборотні ресурси. У динаміці даний показник відображає збільшення, у 2022 році в порівнянні з 2020 роком зріс на 23 од., про що свідчить те, що його результати діяльності покращилися. Всі ці зміни спричинені зростанням показника чистого прибутку, та зменшенням витрат в частині собівартості реалізованої продукції даного контрагента.

Таким чином, збільшення показника рентабельності активів є позитивним сигналом і може свідчити про те, що підприємство вдосконалило ефективність використання своїх активів для генерації прибутку. Рентабельність активів може визначатися за допомогою різних показників, однак загальна ідея полягає в тому, щоб визначити, як ефективно підприємство генерує прибуток від своїх інвестицій у активи на 2 од. за найменше значення 14%. У динаміці даний показник відображає зменшення, у 2022 році в порівнянні з 2020 роком рівень рентабельності активів впав на 21 од., що свідчить про не дуже активне та ефективне використання. Всі ці зміни спричинені зростом активів підприємства та збільшенням показника чистого прибутку.

2.2 Організація обліку наявності та руху нематеріальних активів на підприємстві

Згідно законодавству облікова політика підприємства формується на основі національних стандартів та інших нормативно-правових актах бухгалтерського обліку, за узгодженням з власником, або уповноваженим ним органом, відповідно статутних документів. З метою дотримання контрагентом єдиної мети відображення фінансово-господарських операцій, та забезпечення належної інформації для користувачів фінансовою звітністю. При визначенні об'єктів, та елементів для облікової політики підприємство враховує господарсько-фінансову звітність, галузеві особливості, та обсяги виробництва та інше. Одним із основних документів, щодо якого здійснюється облік на ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» є Наказ про облікову політику. Цей наказ вводить в дію облікову політику аграрного підприємства, та є основним внутрішнім документом, що визначає правила обліку фінансових операцій підприємства. Цей наказ враховує основні принципи обліку, порядок формування та подання фінансової звітності. Структура відділу бухгалтерії (рис. 2.2).

Бухгалтерським відділом підприємства здійснюється складання фінансово-господарської звітності по діяльності. Відділ бухгалтерія забезпечує дотримання

встановленої методики ведення бухгалтерського обліку, складання та своєчасне складання фінансових документів в господарській діяльності; організовує контроль бухгалтерського обліку всіх видів господарської діяльності; безпосередньо займається підготовкою матеріалів про нестачу та відшкодування збитків унаслідок нестачі, розкрадання та псування майна підприємства.

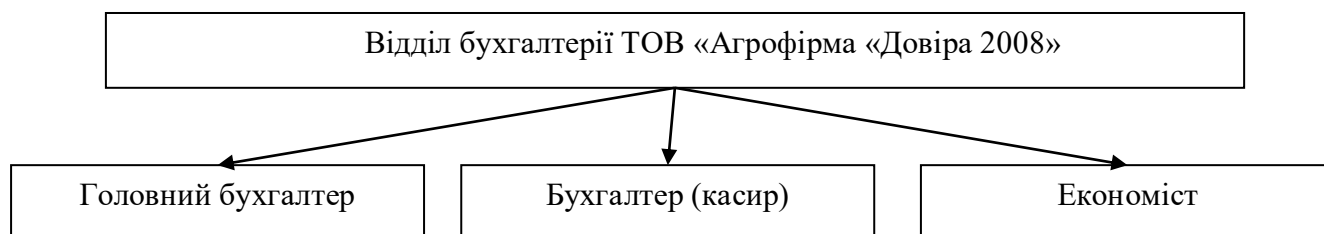

Рисунок 2.2 – Структура бухгалтерії ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008»

Джерело: побудовано за даними підприємства

Бухгалтерія співпрацює з іншими підрозділами, а оскільки ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» є малим підприємством на бухгалтерію покладені функції й економічного відділу. Бухгалтерія ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» здійснює планування діяльності, та матеріальне забезпечення, обліком, юридичними питаннями. На бухгалтера покладено повна відповідальність за гроші, договірні документи, також складання бухгалтерського балансу, і інших первинних документів.

Так основними завданнями бухгалтера підприємства є ведення бухгалтерського обліку, комплексного економічного аналізу для виявлення внутрішніх резервів для гарантування економічної ефективності на найвищому рівні:

- проведення аналізу та розрахунок цін на товари та послуги;
- відповідальність за ведення обліку;
- брати участь у підготовці річного плану економічного розвитку підприємства;
- складання та розробка разом з бухгалтерією відомостей річного звіту;
- підготовка та надання фінансової документації за вимогою інших структурних підрозділів підприємства;

- розрахунок собівартості, оцінка його виконання та розробка методів зниження витрат;
- розрахунок калькуляції;
- облік нормативних витрат на виготовлення продукції;
- розробка та впровадження норм праці, впровадження використання норм виробітку, використання та скорочення норм трудомісткості;
- на постійний основі введення діючих норм та нормативів, їх якості та ефективності використання;
- аналіз та контроль правильності використання введених норм та розцінок тощо;
- проведення аналізу робочого часу та його використанням фотографій і само-фотографій робочого дня, хронометражних спостережень тощо.

Взагалі бухгалтерський облік на підприємстві ведеться із застосуванням впровадженої комп'ютерної програми. Система надає загальний опис, в якій бухгалтер отримує право доступу та виконує свої завдання, несучи відповідальність за ці операції. Це типова ситуація в організаціях, де облік та фінанси важливі для правильного функціонування. Підприємство з початку його створення має лише одну форму ведення бухгалтерського обліку, зазначену в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15 – Характеристика форми організації бухгалтерського обліку ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008»

Форма ведення бухгалтерського обліку	Рік застосування	Характеристика особливостей
Автоматизована форма обліку	2008 р.– теперішній час	Програма «1С: Бухгалтерія» дозволяє об'єднати всі фінансові та господарські процеси на підприємстві в одній інтегрованій системі. Програма «1С: Бухгалтерія» надає можливість автоматизованого ведення бухгалтерського обліку, включаючи облік доходів і витрат, формування фінансової звітності, розрахунок податків та інші фінансові операції. Для аграрних підприємств важливо вести облік посівів, зборів, складу товарів і запасів. Програма «1С: Бухгалтерія» дозволяє вести точний облік цих процесів, що сприяє оптимізації управління запасами та

		плануванню виробництва. Завдяки програмі «1С: Бухгалтерія» можливо вести точний контроль над фінансами підприємства, включаючи відстеження платежів, розрахунків зарплати,
--	--	---

Продовження таблиці 2.15

		облік фінансових ресурсів та інвестицій. Програма надає можливість створювати різноманітні аналітичні звіти і звітність для управлінських рішень та звітності перед органами державної статистики та податковими органами. Автоматизована система значно зменшує потребу в ручній обробці даних і спрощує процеси роботи з інформацією. Це допомагає підвищити продуктивність працівників та зменшити ризик помилок. Програма 1С може бути налаштована для ведення обліку виробництва, включаючи виробничу сировину, робочий час працівників і контроль якості продукції. Система дозволяє проводити моніторинг і аналіз фінансових та господарських результатів діяльності підприємства, що допомагає приймати кращі управлінські рішення.
--	--	---

Джерело: розроблено автором на основі даних підприємства

Згідно вимог законодавства всі операції з грошовими потоками Агрофірма «Довіра 2008» оформляються документами, форма кожного з яких затверджена (табл.2.16.)

Таблиця 2.16 – Характеристика внутрішніх нормативних документів ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» з питань регулювання бухгалтерського обліку НМА

Назва внутрішнього нормативного документу	Ключові питання регулювання	Зміст норм, що регулює
Наказ про облікову політику підприємства	Визнання НМА; Нарахування амортизації НМА підприємства; Переоцінка НМА.	Нематеріальні активи створюються згідно з нормативно-правовим документом. Якщо термін дії права користування НМА не визначений, то такий строк становить 10 років. Використовуйте прямолінійний метод для розрахунку амортизації НМА. Ліквідаційна вартість нематеріального активу дорівнює нулю. На підставі п.19 НП(с)БО 8 «Нематеріальні активи» підприємство здійснює переоцінку на річну дату балансу.

Джерело: розроблено автором на основі даних підприємства

Інформація, представлена у фінансовій звітності, повинна бути зрозуміла та розрахована її користувачами з однозначним тлумаченням, за умови, що вони мають достатні знання та інтерес, щоб зрозуміти цю інформацію.

Організація обліку нематеріальних активів (НМА) на підприємстві ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» включає в себе кілька етапів та дій, спрямованих на правильне і точне відображення цих активів в обліку (табл. 2.17).

Таблиця 2.17 – Характеристика специфіки бухгалтерського обліку НМА підприємства

Ключові питання обліку	Характеристика
Організація первинного обліку НМА	Основні первинні документи НМА, на підставі яких відображається в бухгалтерському обліку господарська діяльність: • наявність (облікова інформація щодо нематеріальних активів, амортизації, приймання-передачі НМА); • безоплатне отримання (довідка з обліку нематеріальних активів, амортизації, акт прийому-передачі НМА); • ордерування (акт введення об'єкта права інтелектуальної власності в господарську діяльність у складі нематеріальних активів, бухгалтерський облік нематеріальних активів, підвищена амортизація); • продаж (відомості обліку нематеріальних активів, амортизація, акт приймання-передачі НМА); • безоплатна передача (довідка з обліку нематеріальних активів, нарахованої амортизації, акт прийому-передачі НМА) • збільшення скорочення заборгованості (облік інформації щодо нематеріальних активів, погашення накопичених боргів); • платежі (картка обліку нематеріальних активів, облікові відомості по об'єктах нематеріальних активів); Списання (акт вилучення (замороження) нематеріального активу; – назва підприємства, від імені якого створено документ; – показники змісту, обсягу та величини обсягу господарської діяльності; - найменування об'єкта нематеріального майна, його інвентарний номер, дата і місце роботи, строк корисного використання; – технічні характеристики та вартість нематеріальних активів, їх оцінка, вартість поліпшень, що збільшують їх потужність і строк корисного використання, сума накопиченої амортизації; перелік технічної документації, що передається разом з об'єктом нематеріальних активів.
Організація аналітичного та синтетичного обліку (назва, характеристика регістрів; якщо бухгалтерських обліку	Аналітичний облік нематеріальних активів ведеться за кожним об'єктом, поділеним на такі групи (встановлені НП(с)БО 8): – право користування природними ресурсами; – права користування майном;

автоматизований, потрібно дослідити стандартні звіти);	– права на об'єкти промислової власності; - гудвіл; - інші нематеріальні активи. За інвентарним балансовим рахунком 12 «Нематеріальні активи» ведеться підсумковий облік наявності та руху НМА, які були прийняті на баланс.
--	---

Продовження таблиці 2.17

Ключові питання обліку	Характеристика
Оподаткування господарських операцій з НМА	Відповідно до ПКУ, об'єктом оподаткування є не нематеріальний актив, а прибуток, що визначається шляхом зменшення суми валового доходу звітного періоду на суму валових витрат платника податку та на суму амортизації.

Джерело: розроблено автором на основі даних підприємства

Таким чином, для обліку нематеріальних активів ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» використовує рахунок 12 бухгалтерського обліку, який кореспондує з іншими рахунками бухгалтерського обліку. Основну інформацію про рух нематеріальних активів, їх початкову та залишкову вартість можна знайти у фінансових звітах підприємства.

2.3 Аналіз та удосконалення обліку використання та руху нематеріальних активів аграрного підприємства

Пріоритетом для всіх підприємств сьогодні є вдосконалення обліку нематеріальних активів шляхом використання більш ефективної облікової стратегії. Нематеріальні активи, такі як бренди, патенти, технології та інші безформні активи, можуть мати значущий вплив на фінансове здоров'я та конкурентоспроможність підприємства.

Облік нематеріальних активів відіграє важливу роль у відображенні здатності підприємства запроваджувати інноваційну діяльність та фінансувати інвестиції. Нематеріальні активи, такі як інтелектуальна власність, бренди, патенти та інші, можуть бути ключовими для створення конкурентних переваг та забезпечення довгострокового успіху підприємства.

Облік НМА є актуальною темою для дослідження, основну увагу слід приділяти документальному оформленню руху нематеріальних активів та операцій, пов'язаних з надходженнями та відтоками нематеріальних активів. Таким чином, вирішення питань щодо обліку нематеріальних активів може стати дуже актуальним для підприємства. Так, вирішення фінансових питань, включаючи облік нематеріальних активів, може суттєво впливати на фінансовий результат підприємства. Нижче наведено кілька причин, чому швидкість вирішення та подання фінансової інформації має велике значення.

Для ефективного обліку нематеріальних активів необхідно постійно аналізувати та вдосконалювати діючу систему їх обліку на підприємстві. Основні критерії вдосконалення бухгалтерського обліку НМА ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008»:

1. Постійна організація первинного обліку. Надзвичайно важливим є посилення співвідношення положень національних стандартів та міжнародних стандартів щодо визнання НМА активами (групи необоротних активів) та власне нематеріальних активів підприємства, на підставі облікових критеріїв (спеціальні та загальні).

2. Визначити періодичність аналізу рахунків бухгалтерського обліку. Таким чином, відокремлення витрат і доходів від надзвичайних подій, особливо військових дій, є важливим для точного фінансового обліку компанії.

3. Для повного рівня проведення аналітики інформації про об'єкт у фінансовій звітності, та достовірного відображення інформації про нематеріальні активи у фінансовій звітності рекомендується враховувати роль, яку відіграє НМА.

4. Постійне вдосконалення облікової політики в розділі НМА. Це допоможе створити систему управління та обліку, яка відповідає конкретним характеристикам і потребам вашого бізнесу. Для кожного виду нематеріальних активів необхідно визначити оптимальний метод оцінки його вартості та достовірного розрахунку амортизації, а саме: для ліцензій, веб-сайтів, баз даних витратним методом є рекомендована оцінка, а для торгових марок і патентів – на

основі прогнозованих фінансових переваги. Для торгових марок, баз даних і патентів рекомендується виробничий метод амортизації, для ліцензій – прискорений метод, а для веб-сайтів – прямолінійний метод.

5. Реалізація облікової політики необхідна для ефективного використання нематеріальних активів у господарській діяльності підприємства.

6. Автоматизація бухгалтерського обліку, особливо щодо програмного забезпечення, може істотно полегшити рутинні процеси, підвищити ефективність і забезпечити точність фінансового обліку підприємства. Для швидкого та конструктивного бухгалтерського програмного забезпечення рекомендується розглянути: вибір програмного забезпечення для бухгалтерів, інтеграцію з іншими системами, фінансовий облік, електронний обмін документами, автоматизацію операцій з нематеріальними активами тощо.

Контрагентом вже використовується система «1С:Бухгалтерія». Однак все ж слід перейти на програму BAS Бухгалтерія 2.1, оскільки перша програма є розробкою країни агресора (рф) і використовувати її в умовах сьогодення є невірним.

Взагалі BAS Бухгалтерія 2.1 є українською розробкою та дуже швидко набирає популярності в Україні, що дозволить ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» зменшити витрати на обмін інформацією з іншими контрагентами та державними і комунальними закладами України.

Це програмне забезпечення BAS Бухгалтерія 2.1 увібрала найкраще, що було впроваджено в різних програмах, і нове, створене з врахуванням досвіду взаємної роботи з партнерами.

Зрозуміло, що завдяки функціоналу BAS Бухгалтерія 2.1 можна вести облік в програмі компаній, які займаються будь-яким видом комерційної діяльності (комерція, виробництво, надання послуг), використовуючи будь-яку систему оподаткування (ОСН, УСН, ЕНВД). , патентне оподаткування).

За допомогою BAS Бухгалтерія 2.1 автоматизована робота не тільки бухгалтерії контрагента, а й інших служб, наприклад комерційного відділу (виписка рахунків, інвойсів, інвойсів). Ця програма дозволяє легко налаштувати її

під потреби конкретного користувача, робить співпрацю зручною та комфортною. Працювати в програмі через веб-клієнт можна з будь-якого віддаленого місця (наприклад, з офісу, у відрядженні, з власного будинку, тощо).

Використання даної програми буде сприяти до підвищенню якості роботи каси, уникнення значних помилок та нестачі. Формування рахунків має дуже важливе значення для обороту руху грошових потоків. Так, автоматизовані бухгалтерські програми часто надають можливість налаштування постійної видачі рахунків-фактур та автоматичного проведення платежів за рахунками щомісяця. Це дозволяє підприємствам забезпечити регулярність та ефективність фінансових операцій. Вибір конкретної програми залежить від потреб вашого підприємства та його розміру. Застосування цих кроків спростить і автоматизує рутинні завдання, пов'язані з наданням рахунків-фактур та проведенням платежів щомісяця. Пам'ятайте, що перед впровадженням автоматизації важливо перевірити, як програма взаємодіє з поточними процесами вашого бізнесу і відповідає його потребам.

Використання BAS Бухгалтерія 2.1 на ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» дозволить:

1. Автоматизація процесу практично без втручання людини. Впровадження автоматизованого обліку грошових коштів знижує ймовірність людських помилок, оскільки її можна запрограмувати на дотримання суворих протоколів при виконанні будь-якого завдання. Наприклад, використовуючи при автоматичній збірці рахунків для порівняння банківських виписок із раніше проведеними виписками, тому користувачам не доведеться кожного разу перевіряти транзакцію, щоденно, щомісяця чи кварталю.

2. Пріоритетом є найкращі показники прибутковості (прибуток). Щоб зрозуміти, як автоматизація обліку грошових потоків покращує якість даних, важливо зрозуміти, скільки ручної роботи йде на традиційну касову роботу. Касир часто щомісяця витрачає кілька годин на ручне введення даних у різні системи та зіставлення транзакцій, зроблених на паперових чеках, з електронними. Цей

процес може бути стомлюючим і схильний до людських помилок, особливо коли приходить час звіряти рахунки з виписками або сторонніми постачальниками.

3. Поліпшити ведення обліку. Автоматизація підтримуватиме записи касира в актуальному стані, тому не доведеться турбуватися про пропущені важливі транзакції або терміни сплати.

4. Допоможе в дотриманні нормативних вимог і звітності. Надання точної інформації, програма обліку грошових потоків обробить та націлить на точне уявлення про фінансове становище. Програмне забезпечення також дозволяє створювати звіти, що відповідають нормативним вимогам, а також допомагає заощадити час на їхню підготовку вручну.

5. Забезпечить систематичний внутрішній контроль. Автоматизація бухгалтерського обліку використовується в усіх організаціях для автоматизації фінансових процесів і підвищення ефективності обробки даних. Кредиторська заборгованість, дебіторська заборгованість, нарахування заробітної плати, управління готівкою та головна книга – це деякі сфери, де автоматизація бухгалтерського обліку може допомогти значно скоротити ручну роботу. Це допомагає пришвидшити весь процес, забезпечуючи точність на кожному кроці.

6. Метод вдосконалення обміном інформацією та співпраця з іншими контрагентами. Процес автоматизації бухгалтерського обліку, управлінського обліку дозволяє підприємствам передавати дані між кількома системами або програмами за допомогою програмних засобів, які автоматизують завдання, що повторюються. Це дозволяє використовувати автоматизацію бухгалтерського обліку до інших систем підприємства, включаючи CRM, HR та електронну комерційну службу, щоб було легше та швидше обмінюватися даними між ними.

Введення в дію програмного забезпечення для обліку нематеріальних активів може фактично підвищити оперативність обробки інформації та оптимізувати ряд процесів у вашому підприємстві. Ось наведено кілька можливих переваг, які може принести впровадження такого програмного забезпечення: автоматизація процесів, швидка та точна інформація, мінімізація ризиків та загроз, економія часу та ресурсів. Враховуючи ці переваги, введення програмного

забезпечення для обліку нематеріальних активів може стати важливим етапом в оптимізації фінансового обліку та управління ресурсами вашого підприємства. Проте, доцільно провести аудит і внутрішній контроль.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Методика аудиту нематеріальних активів аграрного підприємства

На даному етапі розвитку економіки необхідним є повне і точне відображення його фінансового стану, у тому числі інформації про нематеріальні активи. НМА є важливою частиною балансу компанії, яка може істотно вплинути на її вартість і конкурентоспроможність.

Взагалі аудит нематеріальних активів включає перевірку різних аспектів, спрямованих на забезпечення правильного відображення цих активів у фінансовій звітності компанії та визначення юридичної чистоти їх володіння та використання.

Нематеріальні активи можливо компонувати як різноманітні об'єкти, такі як патенти, ліцензії, товарні знаки, авторські права, програмне забезпечення, клієнтські бази даних, технології, навчальні програми та інші. Їхній внесок у вартість підприємства може бути значущим, і їх правильна оцінка та облік важливі для правильного фінансового управління.

Організації повинні дотримуватися відповідних стандартів бухгалтерського обліку та звітності, щоб забезпечити правильне відображення нематеріальних активів у фінансових звітах. Також важливо враховувати фактори, які можуть вплинути на їхню вартість, наприклад амортизацію, можливість втрати вартості або зміни в нормативному середовищі.

Звіт в частині обліку НМА дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення, а інвесторам і кредиторам отримувати достовірну інформацію про фінансовий стан компанії перед прийняттям інвестиційних або кредитних рішень. Зокрема, документальне оформлення оприбуткування нематеріальних активів (НМА) є важливим етапом в бухгалтерському обліку. Цей процес включає в себе

реєстрацію та фіксацію інформації про отримання або створення НМА, а також визначення їхньої вартості.

Взагалі, ситуація, яка описана, як приклад, вказує на важливість вдосконалення методики обліку нематеріальних активів (НМА) на підприємствах аграрного сектору в Сумській області. Деякі недоліки в методиці обліку можуть впливати на точність відображення фактичної вартості активів у фінансовій звітності підприємства та, відповідно, на можливість їхнього ефективного використання в господарському обороті.

Для покращення ситуації, можна розглянути такі кроки:

- перевірка оцінки методики обліку;
- адаптація методики;
- використання додаткових методів оцінки (які можуть бути більш точними і адаптованими до особливостей аграрного сектору);
- підготовка персоналу (забезпечення належного рівня кваліфікації бухгалтерів і фахівців, які займаються обліком НМА);

Ці заходи можуть допомогти підвищити точність і релевантність інформації про НМА, що, у свою чергу, покращить можливості компанії в економічному плануванні та прийнятті управлінських рішень.

Вибір методу подання нематеріальних активів (НМА) може істотно вплинути на якість фінансової звітності підприємства. Якщо ви пропонуєте нову техніку, важливо розглянути кілька ключових структурних компонентів для картографування НМА.:

1. Визначення первісної вартості нематеріальних активів (НМА), зокрема інтелектуальної власності, є ключовим етапом бухгалтерського обліку. Первісна вартість НМА починає свій розрахунок на момент придбання або створення та включає всі витрати, пов'язані з його придбанням. Вартість інтелектуальної власності може змінюватись залежно від способу придбання.

2. Введення НМА до статутного капіталу може вплинути на бухгалтерський та податковий облік підприємства. Нижче подано таблицю (3.1.), яка враховує основні аспекти обліку НМА у статутному капіталі та відповідні

особливості бухгалтерського та податкового обліку. Мої спостереження дуже важливі, особливо з огляду на новий і швидкий розвиток нематеріальних активів у сучасному фінансово-економічному менеджменті. Запровадження НМА потребує не лише вдосконалення бухгалтерського обліку, а й адаптації податкової системи до цих подій. [18].

3. Внутрішній аудит НМА є невід’ємною частиною управління ризиками та забезпеченням їх правильного відображення в бухгалтерському обліку.

Таблиця 3.1 – Основні аспекти специфіки бухгалтерського обліку НМА підприємства

Критерій	Бухгалтерський облік	Податковий облік
Нормативний документ	Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи».	Податковий Кодекс України
Вартість отриманих прибутків НМА	Балансова вартість, яка поготжена засновниками (бенефіціарами) підприємств.	Згідно первинної вартості.
Критерії нарахування амортизації	Нараховується протягом строку корисного використання, який встановлюється підприємством при визнанні об’єкта активом.	Амортизації підлягають витрати на придбання нма для власного використання
Метод нарахування амортизації	Будь-який метод передбачений для основних засобів.	Лінійний
Початок нарахування амортизації	З наступного місяця, після якого НМА став придатним для використання	З наступного кварталу
Строки використання	Період більше 1 року, або операційного циклу	Встановлені обмеження щодо використання НМА.
Для цілей амортизації строк корисного використання	Нарахування амортизації здійснюється протягом строку їх корисного використання	Визначається платником податку самостійно.

Джерело: розроблено автором на основі даних підприємства

Контролінг нематеріальних активів (НМА) в сучасних умовах стає ключовою складовою ефективного управління підприємством. Контролінг, орієнтований на досягнення результатів, дозволяє оптимізувати використання НМА та забезпечує стратегічне управління цими активами.

Систематичний підхід до контролінгу НМА допомагає підприємству максимально використовувати свої нематеріальні активи для досягнення стратегічних цілей та забезпечує ефективне управління цими цінними ресурсами.

Отже відсутність координації та інтеграції різних фінансових функцій та служб на підприємствах може суттєво вплинути на процес управління та прийняття управлінських рішень. Це може стати причиною недосконалості. Для подолання цих проблем, підприємства можуть впроваджувати інтегровані інформаційні системи, розвивати єдині підходи до управління та створювати механізми координації між різними службами. Такі заходи дозволяють створити сприятливі умови для прийняття більш обґрунтованих та ефективних управлінських рішень у фінансовій сфері та щодо нематеріальних активів. А також в управлінському процесі, зокрема в сфері нематеріальних активів.

Взагалі контролінг і аудит грають важливу роль в управлінні нематеріальними активами (НМА) підприємства, допомагаючи забезпечити ефективне використання цих активів і зниження ризиків. Впровадження нових методів та фінансових інструментів може сприяти максимальному розвитку підприємства.

За останні роки перехід до приватної форми власності в аграрному секторі є важливим етапом в розвитку аграрної сфери і свідчить про перехід від колективного управління до ринкових відносин. Цей процес може мати значний вплив на економіку, соціальні аспекти та управління в сільському господарстві.

Впровадження нових методів та ефективних фінансових інструментів є ключовим елементом досягнення максимального розвитку підприємства цієї галузі. Це може стосуватися різних аспектів, таких як фінансове управління, інвестиції, ризик-менеджмент, технологічні інновації та інше. Нижче розглянуті деякі напрями та приклади використання нових методів та фінансових інструментів для досягнення максимального розвитку:

- бюджетування та прогнозування, використання сучасних підходів до бюджетування та прогнозування для ефективного розподілу ресурсів та уникнення фінансових ризиків;

- ефективне управління оборотним капіталом, застосування нових методів для оптимізації рівня запасів, раціоналізації управління заборгованістю та кредиторською заборгованістю;

- використання технологічних інновацій, інвестування в нові технології та інновації для покращення виробничих процесів та забезпечення конкурентоспроможності;

- сприяння інвестиціям, створення привабливих умов для залучення інвестицій через використання різноманітних фінансових інструментів.

В аудиторській практиці розрізняють різні етапи перевірки необоротних активів, причому аудит може включати перевірку основних засобів, нематеріальних активів, а також капітальних вкладень та інших активів. Кожен із цих кроків дозволяє аудитору оцінити достовірність і точність відображення активів у фінансовій звітності компанії. Основні кроки:

- аудит основних засобів;
- аудит НМА;
- аудит капітальних вкладень та інших активів;

Таблиця 3.2 – Методи обліку згідно вимог облікової політики НМА ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008»

Метод згідно вимог облікової політики	Основні аспекти методу враховуючи вимоги облікової політики та законодавства
Перевірка методів обліку. Контроль даних.	Огляд записів чи документів, внутрішніх чи зовнішніх, у паперовій, електронній чи іншій формі, або фізична перевірка активу є ключовим елементом аудиту. Це важливий крок в оцінці достовірності та точності фінансової звітності компанії.
Нагляд за процесом	Нагляд за процесом або процедурою, що виконується іншими, є важливим елементом аудиту. Це може включати спостереження аудитора за різними операціями або засобами контролю, що здійснюються персоналом суб'єкта господарювання.
Зовнішній висновок	Аудиторські докази, отримані у вигляді прямої письмової відповіді від третьої сторони (підтверджуючої сторони), є важливим елементом аудиторського процесу. Ці докази дозволяють аудитору підтверджувати інформацію, отриману від підтверджувальної сторони. Такі відповіді можуть бути надані у різних формах, таких як паперова, електронна чи інша форма.

Продовження таблиці 3.2

Метод згідно вимог облікової політики	Основні аспекти методу враховуючи вимоги облікової політики та законодавства
Нагляд за обчислення (постійна перевірка)	Перевірка математичної правильності документів чи записів є важливим етапом аудиторського процесу. Ця процедура спрямована на те, щоб переконатися у точності математичних обчислень, які використовуються у фінансових звітах та інших бухгалтерських документах. Вона включає в себе ретельний аналіз та перевірку арифметичних обчислень, виконаних під час складання документів.
Контроль виконання	Важливим аспектом процесу аудиту є незалежне впровадження аудитором процедур внутрішнього контролю або заходів, які вже впроваджені в рамках заходів внутрішнього контролю суб'єкта господарювання. Це дозволяє аудитору отримати власні аудиторські докази та перевірити ефективність і надійність внутрішнього контролю.
Аналітика даних	Оцінка фінансової інформації шляхом аналізу вірогідних зв'язків між фінансовими та нефінансовими даними є важливим кроком у проведенні комплексного аудиту та повному уявленні про фінансовий стан та результати діяльності компанії. Такий підхід дає можливість оцінити не тільки фінансові показники, а й їх взаємозв'язок з іншими сторонами діяльності підприємства.
Пошуки та роз'яснення даних звітності	Отримання фінансової та нефінансової інформації від компетентних людей, як всередині, так і за межами самої організації, є важливою частиною бізнес-аналізу та аудиту. Таке дослідження дозволяє отримати об'єктивну та вичерпну інформацію про фінансовий стан та діяльність підприємства.

Джерело: розроблено автором на основі даних підприємства

Таким чином, перевірка нематеріальних активів під час аудиту включає поглиблений аналіз різних аспектів їх обліку та вартості. Основними ключовими етапами та пунктами перевірки, які можна враховувати при оцінці нематеріальних активів, є: аналіз реєстру активів, включаючи перевірку реєстру нематеріальних активів для визначення повного переліку таких активів у компанії.

3.2 Практичні аспекти аудиту нематеріальних активів підприємства

Аудит нематеріальних активів має бути комплексним, орієнтованим на виявлення можливих проблем, пов'язаних зі збереженням і підвищенням їх вартості.

Аудит нематеріальних активів виконує важливу контрольну функцію, сприяючи забезпеченню достовірності та повноти відображення цих активів у фінансовій звітності підприємств і організацій. Ключові аспекти цієї функції контролю включають:

- достовірність інформації;
- підтвердження заходів контролю, які включають перевірку ефективності заходів внутрішнього контролю, спрямованих на забезпечення достовірності та цілісності інформації;
- оцінка правильності амортизації, перевірка, чи правильно застосовуються політики амортизації до нематеріальних активів;

Враховуючи стратегію ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008», з аналізом за період діяльності 2020 рік та 2022 рік видно, що пріоритет та основні завдання аудиту нематеріальних активів є:

- контроль дотримання чинного законодавства України щодо операцій з НМА;
- постійний контроль обліку нематеріальних активів;
- вибрати точність обліку складу нематеріальних активів;
- щорічне збільшення власності організації на нематеріальні активи;
- достовірність відповідності первинних облікових даних інформації, що міститься в облікових регістрах;
- обґрунтований і правильний аналіз інформації про вибуття нематеріальних активів, наведеної у фінансовій звітності;
- аудиторський контроль нарахування амортизації нематеріальних активів;
- річний та квартальні перевірки на достовірність даних первинного обліку зносу нематеріальних активів даним облікових регістрів;

- збір та своєчасно відображення даних при застосуванні оцінки нематеріальних активів та їх класифікації;
- впровадження розробки планових показників отримання в майбутньому економічних вигід від використання нематеріальних активів згідно облікової політики ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008»;
- дотримання етичних стандартів та етики ведення бізнесу в операціях, з нематеріальними активами контроль норм які відповідають етичним стандартам.

Аудитор повинен переконатися, що облік і відображення нарахованої амортизації відповідає всім стандартам і вимогам бухгалтерського обліку, а також є достовірним і обґрунтованим.

Взагалі на фінансовий стан та результати діяльності сільськогосподарських підприємств впливають деякі чинники, отже важливі з них є, такі як:

1) специфіка галузі визначається рядом факторів, які є характерними для конкретної галузі економіки. Деякі з ключових аспектів специфіки галузі, які можуть бути визначальними чинниками впливу на діяльність та економічний результат (географічне розташування, стан екології, інфраструктурні особливості);

2) особливості стану галузі в економіці України (обмежений доступ до ресурсів, залежність від рівня дохідності та прибутковості, наявність соціальної захищеності, дефіцит енергоносіїв, наявність робоча сили, та ін.);

3) сільська місцевість має свої особливості у соціальних процесах, та демографії;

4) загальні особливості розвитку сільськогосподарської економіки України (особливості законодавства, фінансування та придбання власності на майно, постійний дефіцит та недостатній рівень наукового забезпечення).

Щоб точніше дослідити етапи які здійснюється аудитом наприклад, аудит ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» грошових коштів (касових операцій і операцій за рахунками в банках), включаючи перевірку відображення на рахунках та збереження грошових коштів у касі, відомостей інвентаризації, інші операції руху готівки в касі, операцій на рахунках в банку, фінансово-облікову звітність.

Аудит виробничої діяльності аграрного підприємства має свої особливості, оскільки це галузь, де діє багато специфічних процесів та факторів.

Таблиця 3.3 - Впровадження аудиторської перевірки на ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008»

№	Найменування аудиторської перевірки	Періодичність аудиту
1.	Аудит реєстраційних та установчих документів, проведення операцій із власним капіталом та забезпеченням зобов'язань.	Один раз на рік. Проведення по висновкам попереднього року.
2.	Аудит грошових коштів на рахунках в банках (гривня, валюта)	Один раз на рік
3.	Аудит руху запасів та залишки на складах	Щоквартально
4.	Аудит основних засобів, інших необоротних матеріальних активів	Раз на півроку
5.	Аудит нематеріальних активів	Щоквартально
6.	Аудит витрат на оплату праці	Щоквартально
7.	Аудит виробничої діяльності	Раз в півроку
8.	Аудит розрахункових і кредитних операцій	По мірі залучення кредитних коштів та раз на рік – залишок. Підтвердження довідкою з банку.
9.	Аудит податків	Щоквартально. Раз на рік (податок на прибуток)
10.	Аудит розрахунків з державними цільових фондів	Щоквартально
11.	Аудит інвестицій	Раз на рік
12.	Аудит реалізації доходів і витрат діяльності та формування фінансових результатів	Раз на півроку
13.	Аудит фінансової звітності	Раз на рік
14.	Аудит податкової звітності	Щоквартально. Раз на рік (податок на прибуток)

Джерело: розроблено автором на основі даних підприємства

Таким чином, деякі з основних аспектів аудиту виробничої діяльності в сільському господарстві включають:

- визначення собівартості продукції, розрахунок собівартості рослинницької та тваринницької продукції, враховуючи всі витрати на виробництво;

- облік робочого часу та ресурсів, перевірка правильності обліку робочого часу працівників та використання ресурсів;

- аналіз затрат на сільськогосподарські культури, перевірка витрат на насіння, добрива, засоби захисту рослин та інші матеріали;

- оцінка технічного стану обладнання, включає в себе перевірка стану та ефективності сільськогосподарської техніки;
- підтримка внутрішнього контролю, надання рекомендації щодо удосконалення внутрішнього контролю в сільському господарстві;
- постійні та змінні витрати в сільському господарстві, важливо визначити постійні та змінні витрати, оскільки вони впливають на ефективність виробництва.

3.3 Вдосконалення методики проведення аудиту за операціями з нематеріальними активами

Виявлення проблем та визначення специфіки аудиту нематеріальних активів, зважаючи на специфіку об'єкта та відсутність розробленої методики, може бути важливим етапом аудиторської роботи.

Аналіз прав і власності впливає на оцінку правового статусу нематеріальних активів, включаючи відповідність правовим стандартам і визнання прав власності. Можна виділити ключові об'єкти нематеріальних активів:

- перевірка фізичного існування, тобто це перевірка фактичного існування об'єктів нематеріальних активів. Застосування методів обстеження або технічних експертиз для підтвердження фізичного існування;
- відповідність описам і характеристикам, порівняння характеристик об'єктів з описами у документації. Визначення відповідності фактичних характеристик тим, що зазначено в офіційних записах;
- документування та ідентифікація. Перевірка наявності документації, що підтверджує власність та ідентифікацію нематеріальних активів;
- аналіз конкретних атрибутів документів, таких як серійні номери, дати створення, тощо;
- з'ясування, чи існують правові обмеження або обтяження на нематеріальні активи;
- аналіз рішень судів, ліцензій, патентів, що регулюють правовий статус;

- дотримання законодавства, перевірка відповідності використання нематеріальних активів законодавству;
- аналіз будь-яких інших правових аспектів, які можуть впливати на їхнє використання;
- перевірка угод і договорів, які можуть впливати на права власності;
- перевірка ліцензій та авторських прав, включає перевірку наявності та актуальності ліцензій та авторських прав на інтелектуальну власність.

Наші показники вказують на те що є незначні недоліки в існуючих методиках аудиту нематеріальних активів (НМА).

Щоб покращити ефективність та повноту аудиторського процесу, можна розглядати наступні аспекти повний цикл аудиту, врахування всіх етапів аудиторського процесу, включаючи попередній аналіз, планування, виконання та заключний аналіз результатів. Поділ аудиту на етапи, що відповідають конкретним завданням та вимогам. Послідовність аудиторських процедур, встановлення чіткої послідовності аудиторських процедур для забезпечення систематичності та відповідності стандартам аудиту.

Розгляд важливих аспектів кожного етапу, таких як ідентифікація, перевірка, аналіз охоронних документів, тощо. Уточнення методики, вдосконалення існуючих, додавання деталей та уточнення кроків аудиторського процесу [4].

Забезпечення зв'язку між різними етапами та їхню взаємодію для досягнення повної оцінки НМА.

Системний підхід в ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008», та застосування системного підходу взагалі до аудиту, розглядаючи взаємодію різних частин аудиторського процесу та їхній вплив на результати. Ретельна перевірка та аналіз правового статусу НМА, враховуючи всі аспекти, які можуть впливати на їхнє використання та вартість. Врахування потреб замовника, власника, уточнення методики на основі конкретних потреб та особливостей замовника аудиту.

Впровадження нових та розробка більш повних та зв'язаних методик ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» допоможе уникнути прогалин та підвищити якість аудиторського процесу.

Важливо переконатися, що конструкція відповідає внутрішнім і зовнішнім вимогам.

Цей етап допомагає гарантувати, що нематеріальні активи відображаються в бухгалтерському обліку ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» правильно та відповідно до законодавчих та стандартних вимог.

Тому контроль за упорядкуванням амортизації НМА є важливою частиною діяльності аудитора, спрямованої на перевірку правильності ведення бухгалтерського обліку за методом упорядкування та відображення бухгалтерського обліку підприємства. Аудитор повинен переконатися, що амортизація належним чином відображена у фінансовій звітності. Аудит амортизації допомагає визначити вартість нематеріальних активів, які враховується в обліку з урахуванням їхнього фізичного зносу чи втрати вартості з часом [7].

Такий підхід допомагає підтримувати адекватну фінансову звітність та внутрішній контроль у плані управління амортизацією.

Відповідність методів амортизації Аудитор повинен перевірити відповідність використаних методів амортизації стандартам та правилам бухгалтерського обліку.

Зокрема, слід перевірити, чи використовуються відповідні ставки амортизації для різних видів нематеріальних активів.

Щодо заходів вдосконалення аудиту та обліку нематеріальних активів, розробка робочих документів аудитора є ключовим етапом. Зазвичай такі документи включають в себе деталізовані інструкції для аудиторів щодо проведення конкретних аудиторських процедур.

Проведення перевірки законності, доцільності і реальності витрачання матеріалів та комплектуючих виробів є важливим елементом фінансового контролю та управління ресурсами підприємства. Для цього використовуються

різні документи і методи, включаючи ліміто-забірні карти, накладні на внутрішнє переміщення матеріалів та кошториси на проведення будівельних робіт.

Кошториси на проведення будівельних робіт, кошторис є планом витрат на виконання певного виду робіт чи проекту. Цей документ містить розрахунок обсягу потрібних матеріалів, їхню вартість і інші витрати. Порівнюючи витрати, фіксовані в кошторисі, з реальними витратами, можна визначити ефективність та економічність використання ресурсів. Накладні на внутрішнє переміщення матеріалів, ці документи фіксують переміщення матеріалів в межах підприємства між різними відділеннями або складами [5].

Накладні містять інформацію про кількість, вид і якість матеріалів, а також вказують основний відділ або виробництво, яке отримує ці матеріали.

Виявлення відхилень, аудитор виявляє відхилення між фактичними витратами та запланованими значеннями. якщо відхилення суттєві, це може бути підставою для подальшого розслідування.

Аналіз причин відхилень. Аудитор аналізує причини відхилень, виявлених під час порівняння, і визначає, чи є вони в результаті недоліків у внутрішньому контролі чи інших факторів. Цей процес допомагає аудитору отримати повніше розуміння ефективності Аудит правильності проведення інвентаризації

Вибіркове порівняння фактичної наявності матеріалів може бути ефективним методом аудиту. Аудитор може обирати певні матеріальні цінності для перевірки, зосереджуючись на тих, які мають велику вартість або на тих, що представляють особливий інтерес з точки зору можливих ризиків [7].

Контрольна перевірка наявності окремих різновидів цінностей аудитору доцільно проводити разом із матеріально-відповідальною особою і працівником бухгалтерії. Висновки мають бути оформлені окремим аудиторським актом, які вказують, що перевірка яких саме матеріальних цінностей проводилась та отримані результати.

Взагалі матеріально-відповідальна особа, повинна повідомити, коли була остання інвентаризація і її характер (планова, непланова, повна, часткова тощо). Для докладного вивчення своєчасності та повноти проведення інвентаризацій,

аудитор використовує різні джерела інформації, включаючи накази та документацію підприємства (якщо вони відсутні – це теж інформація для негативного висновку, не на користь контрагента контролю з збереженням матеріальних цінностей, та точності фінансового обліку підприємства).

Взагалі прикладання зусилля щодо вдосконалення аудиту та обліку нематеріальних активів на підприємстві є дуже цікавими і корисними. Якщо в у контрагентів є конкретні питання, або якщо їм потрібна допомога в розробці конкретних аспектів аудиторського плану чи програми, обов'язково потрібно звертатись до аудиторів, як в штаті підприємства так і до незалежних аудиторських компаній.

Загалом під час перевірки фінансової звітності встановлено наступні факти. Вартість запасів ТОВ «Агрофірма Довіра 2008» відображається у звіті про фінансовий стан за первісною вартістю. Бухгалтерський облік компанії згідно з фінансовою звітністю свідчить про те, що управлінський персонал обліковував запаси за нижчою з двох величин. В результаті собівартість продукції зросла, а чистий прибуток, податок на прибуток і власний капітал трохи знизилися.

ВИСНОВКИ

У ході виконання кваліфікаційної роботи було досягнуто поставленої на початку мети, а саме дослідити теоретичні, методичні, практичні основи обліку, оподаткування і аудиту нематеріальних активів ТОВ «Агрофірма «Довіра-2008», розробити напрями вдосконалення обліково-контрольних процесів. Зокрема, була розглянута сутність та класифікація нематеріальних активів у сільському господарстві, визначено їхню роль у формуванні вартості підприємства та забезпеченні його стійкості на ринку. Акцент роботи зроблений на особливостях обліку НМА у контексті аграрного сектору.

1. Встановлено, що правильний облік нематеріальних активів є критично важливим для аграрних підприємств з огляду на їхню велику роль у створенні вартості та конкурентоспроможності. Однак, існує необхідність вдосконалення системи обліку цих активів з урахуванням специфіки сільськогосподарської діяльності. Першоджерелом інформації відповідно є дані із облікових документів та звітності. Бухгалтер підприємства повинен гарантувати, що організація чітко та достовірно веде облік та аудит нематеріальних активів. Тому актуальним в обліку і оподаткуванні є дослідження економічної сутності поняття «нематеріальний актив», що було розкрито у кваліфікаційній роботі.

2. Проведено організаційно-економічну характеристику господарства, основних видів діяльності даного підприємства. Об'єкт дослідження ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» зареєстровано 27.02.2008 року, згідно наказу Міністерства сільського господарства. За час своєї діяльності підприємство не змінювало юридичної адреси. Підприємство не входить до жодного об'єднання підприємств і не має відокремлених підрозділів і дочірніх підприємств. Засновники володіють 100% статутного капіталу, який за вартістю становить 1200 тис. грн. Основний вид діяльності ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» розведення великої рогатої худоби молочних порід, крім цього підприємство також займається вирощуванням зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

3. Встановлено, що впровадження сучасних методів обліку та аудиту нематеріальних активів сприяє підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності аграрного підприємства. Також відзначено необхідність розробки та впровадження спеціальних стандартів для цього сектору економіки з урахуванням його специфіки та особливостей. За результатами аналізу фінансового звіту підприємства можна стверджувати, що обсяг нематеріальних активів у структурі активів є незначним – 0,43% відповідно. Аналіз фінансової стабільності показує, що підприємство працює добре і менше залежить від зовнішнього фінансування. Аналіз ліквідності та платоспроможності показав, що господарство не має проблем з платоспроможністю. Оцінка ділової активності показує позитивну динаміку, яка свідчить про збільшення доходів від майна та джерел фінансування підприємницької діяльності. При оцінці рентабельності встановлено зростання коефіцієнта, що зумовлено перевищенням очікуваного темпу зростання наприкінці показника виручки від реалізації над собівартістю.

4. Констатуємо, що облік ведеться відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність». Облік веде окремий відділ – бухгалтерія, яким керує головний бухгалтер. План роботи обліку у господарстві формується на основі типового плану. З організаційно-методичної точки зору організація обліку ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» відповідає законодавчим вимогам.

5. Організаційні процедури та здійснення обліку нематеріальних активів досліджено та уточнено, а також це передбачено нормативними актами, має забезпечувати: дотримання відповідних єдиних правил обліку; оподаткування, захист інтересів облікових інформації; достовірність даних. Щодо обліку нематеріальних активів підприємства слід зазначити, що бухгалтерський облік підприємства є автоматизованим.

6. Можемо стверджувати, що облікову політику визначають процедурами, прийнятими підприємством для відображення діяльності. Для зведеного обліку НМА обліковою політикою передбачено активний рахунок 12

«Нематеріальні активи». Основним документом, що визначає порядок обліку НМА є НП(с)БО 8 «Нематеріальні активи». Документ регламентує та взагалі запроваджує систему формування і обліку нематеріальних активів, та визначення їх витрат на підприємстві та відображення даних в фінансовій звітності, надає аудитору дані щодо нормативно-правових системних процесів які здійснюються при виконанні господарських операцій, пов'язаних із нематеріальними активами. Крім того, НП(с)БО 8 встановлює методологічні основні принципи розвитку в бухгалтерському обліку даних щодо нематеріальних активів та перенесення їх в розгорнутому виді у фінансову звітності (місячну, квартальну, річну). Основним міжнародним документом з обліку нематеріальних активів є М(с)БО 38 «Нематеріальні активи». Цьому стандарту є припис обліку нематеріальних активів, які не використовуються конкретно в іншому М(с)БО. Обліковою політикою визначено, визнавати нематеріальним активом немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Строк корисного використання нематеріального активу встановлюється відповідно до правовстановлюючого документа. Якщо термін права користування НМА не вказаний, такий строк становить 10 років. Для нарахування амортизації НМА застосовується прямолінійний метод. На підставі п.19 П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» підприємство здійснює переоцінку на річну дату балансу тих нематеріальних активів, щодо яких існує активний ринок. Рішення про переоцінку основних засобів приймається окремим наказом керівника підприємства.

У відповідь на виявлені проблеми ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008» рекомендуємо:

- змінити програмне забезпечення, що відповідає за автоматизацію бухгалтерського обліку з системи «1С:Бухгалтерія» на програму BAS Бухгалтерія 2.1, оскільки перша програма є розробкою країни агресора;

- в управлінському обліку до кожного об'єкта нематеріальних активів необхідно відкрити аналітичний рахунок, який відповідатиме групі ІА, буде пов'язаний з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу,

зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій;

- створити економічну службу та реалізувати запропонований алгоритм аналізу нематеріальних активів;

- створити систему служби контролю підприємства та реалізувати проєкт ефективної системи контролю;

- в умовах постійних змін у законодавстві та стандартах обліку, потрібно постійно вдосконалювати системи обліку та аудиту нематеріальних активів, враховуючи вимоги міжнародних стандартів.

Досягнуті результати вказують на актуальність проблеми обліку і аудиту нематеріальних активів для аграрних підприємств. Виявлено, що відсутність чітких методологій та стандартів може призводити до неефективного управління цими активами, а також порушувати прозорість фінансової звітності підприємства. Впровадження сучасних методів обліку та аудиту нематеріальних активів сприяє підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності аграрного підприємства. Також відзначено необхідність розробки та впровадження спеціальних стандартів для цього сектору обліку з урахуванням його специфіки.

Дослідження також підкреслило важливість внутрішнього контролю та системи управління для ефективного взаємодії облікових та аудиторських процесів у сфері нематеріальних активів. Впровадження цих заходів може сприяти підвищенню довіри стейкхолдерів та забезпеченню стабільності підприємства. Варто зазначити, що дослідження виявило потребу у подальших опрацюваннях та розробці нових методів інтегрованого обліку та аудиту, що враховуватимуть розвиток технологій, зміни в законодавстві та вимоги ринку.

Таким чином, виявлені важливі аспекти управління нематеріальними активами в аграрному секторі та внесла вагомий вклад у розуміння проблеми, пропонуючи конкретні практичні рекомендації для вдосконалення обліку і аудиту цих активів на підприємствах даного сектору. Запропоновані пропозиції підвищать ефективність системи обліку і оподаткування, що в цілому забезпечить оптимальне функціонування ТОВ «Агрофірма «Довіра 2008».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бегун С.І., Огородник О.С. Нематеріальні активи як об'єкт фінансового управління: поняття, класифікація, проблеми ідентифікації. Регіональна економіка та управління. 2020. № 2 (28). С. 19–23.
2. Бельдій А.М. Облікове забезпечення аудиту нематеріальних активів. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку: зб. Матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 20-й річниці створення кафедри аудиту; 10 грудня 2020 р. Київ: КНЕУ, 2020. С. 290–292.
3. Буднік І.В. Ключові етапи організації управління нематеріальними активами. Економіка сьогодення: актуальні питання та інноваційні аспекти: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 25 квітня 2020 р. Запоріжжя. С. 132–136.
4. Бутнік-Сіверський О. Економіко-правовий погляд щодо розвитку обліку нематеріальних активів на шляху до неоекономіки. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2019. № 6. С. 109–122. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/31846/1/intangible%20assets.pdf> (дата звернення: 16.10.2023).
5. Гавриловський О., Стащенко Ю. Нематеріальні активи, особливості їх обліку та аудиту. Молодий вчений. 2019. 7 (71). С. 324–328.
6. Гамова О.В., Козачок І.А., Данько Е.С. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту нематеріальних активів на підприємстві. Ефективна економіка. 2019. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6833> (дата звернення: 21.11.2023).
7. Грибовська Ю. Облік нематеріальних активів відповідно до вимог міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38. Економіка та суспільство. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-85> (дата звернення: 12.10.2023).
8. Дядюн О.О. Особливості здійснення внутрішнього контролю нематеріальних активів підприємства. Економіка, фінанси, право. 2019. № 10/3. С. 6–13.

9. Дядюн О.О. Використання аудиторських процедур при аудиті нематеріальних активів. Вчені записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2019. № 15 (43). С. 146–152.
10. Єремян О.М. Критична оцінка сучасного стану обліку і аудиту нематеріальних активів на підприємствах. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки, 2022. № 1. С. 23–28.
11. Задерака Н.М., Лесько М.О. Проблеми та шляхи удосконалення обліку нематеріальних активів. Розвиток економіки та бізнес-адміністрування: наукові течії та рішення: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. м. Київ, 21 жовтня 2021 р. Т. 2. Київ: Національний авіаційний університет, 2021. С. 192–194.
12. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.09.2023);
13. Ітерман Г.А. Політика управління необоротними активами підприємства. Облікова, фінансова та управлінська діяльність підприємств в умовах нестійкої економіки: Пороги, 2020. С. 151–161.
14. Ковальов А.І. Вимірювання рівня розвитку інтелектуального капіталу промислових підприємств України. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Сер. Економічні науки. 2019. № 1 (131). С. 82–97.
15. Кожушко О.В., Бондаренко Є.А. Суть та економічний зміст нематеріальних активів. Ефективна економіка. 2019. № 4. С. 185–189.
16. Козенкова В.Д. Моделювання показників оцінки нематеріальних активів промислових підприємств. Економіко-математичні методи прийняття управлінських рішень. 2020. №1(69). С. 173.
17. Лепетан І.М. Визнання нематеріальних активів у обліковій політиці підприємства. Ефективна економіка. 2019. № 12. С. 110–117.

- 18.Лепетан І.М. Моделювання процесу прийняття рішень в контролі нематеріальних активів. Облік і фінанси АПК: освітній портал. 2023. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/modelyuvannya-procesu-priynyattya-rishen-v-kontroli-nematerialnih-aktiviv.html> (дата звернення: 21.10.2023).
- 19.Линенко А.В. Оцінювання ефективності відтворення нематеріальних активів. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнар. збірник наук. праць. №3 (21). Житомир: ЖДТУ, 2011. URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4441/25.pdf?sequence=1&isAllo%20wed=y> (дата звернення: 16.11.2023)
- 20.Лисенко А.М. Складові елементи методики аналізу фінансової звітності малого підприємства. Вчені записки ТНУ ім. В. Вернадського. Серія Економіка і управління. 2020. Т. 31. № 4. С. 119–125.
- 21.Луценко І.Г. Проблематика обліку та оцінки нематеріальних активів у сучасних економічних умовах. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації». м. Суми, 16 листопада 2023 р. Суми: СНАУ, 2023. С. 21–24.
- 22.Луценко І.Г., Ткаль Я.С. Особливості аудиту нематеріальних активів аграрного підприємства. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу». м. Кам'янець-Подільський, 1 лютого 2023 р. Кам'янець-Подільський: НРЗВО, 2023. С. 81–83.
- 23.Маринович І. Управління нематеріальними активами у забезпеченні конкурентоспроможності продукції підприємства. Актуальні проблеми економіки, підприємництва та управління на сучасному етапі : матеріали VII 85 Науково-практична конференція студентів та молодих вчених з міжнародною участю. м. Тернопіль, 21.10.2022. Тернопіль: ЗУНУ. 2022. С. 77–85.

- 24.Мачулянська Д.С. Аналіз нематеріальних активів підприємства. Тернопіль: ТНЕУ. 2019. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/35318> (дата звернення: 07.10.2023)
- 25.Мельник К.С. Нормативно-правове регулювання обліку нематеріальних активів. Молодь і науковий прогрес у соціально-економічному та освітньому просторі суспільства: Матеріали І Міжнародної наукової студентської конференції (15-16 листопада 2019 р.). У 3 Т. Кам'янець-Подільський: Подільський спеціальний навчально-реабілітаційний соціально-економічний коледж, 2019. Т.1. С. 52–56.
- 26.Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (IASB) 38 «Нематеріальні активи»: Стандарт, Міжнародний документ від 1 січня 2012 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_050 (дата звернення 12.09.2023 р.).
- 27.Нагорна І.В., Бондаренко В.О. Облік і аналіз фінансового результату в системі управління підприємством. Ефективна економіка. 2021. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2021/105.pdf .11.103.8764
- 28.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 16.09.2023).
- 29.Овсюк Н.В., Лесько М.О. Облік нематеріальних активів згідно національних та міжнародних стандартів: шляхи вдосконалення. Економіка та суспільство. 2021. Вип. № 31. С. 54–68.
- 30.Притуляк Н.М. Ефективність використання нематеріальних активів. Фінанси України: журнал. 2019. № 11. С. 41–44.
- 31.Рзаєва Т.Г., Сереветник О.В. Фінансові результати та напрями їх аналізу за показниками фінансової звітності. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. № 3. С. 121–124.
- 32.Соловей Н.В., Деркач О.С., Тітаренко А.Д. Проблеми та шляхи покращення обліку нематеріальних активів. Економіка та держава. 2019. № 3. С. 114–117.

33. Федорова І.В. Проблемні аспекти застосування МСБО 38 «Нематеріальні активи». Міжнародні стандарти фінансової звітності – теоретичні засади та практика впровадження в Україні: монографія / за ред. Н.О. Лоханової. Харків: Діса плюс, 2019. С. 202–212.
34. Фірсова С.М. Особливості внутрішнього контролю використання необоротних активів підприємства. Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2019. Вип. 16.6. С. 184–187.
35. Ясишена В.В. Основні аспекти формування облікової політики нематеріальних активів підприємств. Інноваційна економіка. 2019. № 5–6. С. 149–157.
36. Barker R., Lennard A., Penman S. and Teixeira A. Accounting for intangible assets: suggested solutions. Accounting and Business Research, 2022. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/00014788.2021.1938963?needAccess=true> (дата звернення: 27.10.2023).
37. Bavdaž, M., Caloghirou, Y., Dimitrić, M., & Protogerou, A. Intangible Assets and Their Impact on Economic Performance. Economic and Business Review. 2022. 24(3), P. 143–151. URL: <https://www.ebrjournal.net/cgi/viewcontent.cgi?article=1308&context=home> (дата звернення: 23.11.2023).
38. Jeny A., Moldovan R. Accounting for Intangible Assets-Insights from Meta-Analysis of R&D Research. Journal of Accounting Literature Forthcoming. 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/342888358_Accounting_for_Intangible_Assets-Insights_from_Meta-Analysis_of_RD_Research (дата звернення: 16.11.2023).
39. Martin, J., & Baybutt, C. (2021). The words: why surveying businesses about intangibles is so hard [Conference paper]. IARIWESCoE conference “Measuring intangible assets and the contribution to growth”. London. 2021. URL: <https://iariw.org/wpcontent/uploads/2021/10/baybut-paper.pdf> (дата звернення: 23.11.2023).

40. Nichita M. Intangible Assets – Insights from a Literature Review. Accounting and Management Information Systems, Vol. 18, No. 2, P. 224–261, 2019. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3408506 (дата звернення: 17.11.2023).

ДОДАТКИ